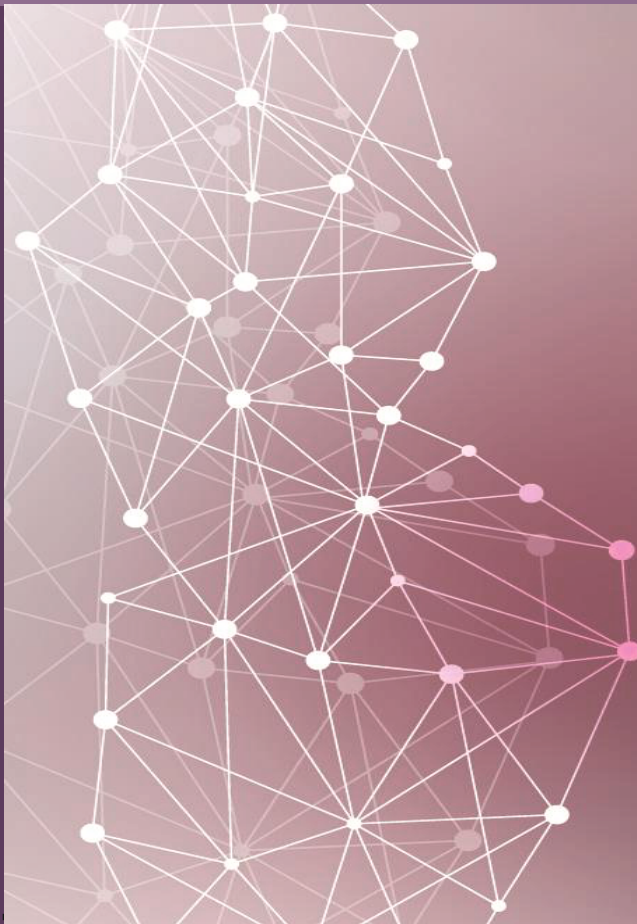

Կանանց նկատմամբ բռնության և
ընտանեկան բռնության կանխարգելման
և դրա դեմ պայքարի մասին Եվրոպայի
խորհրդի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի
իրագործումը. ազգային համակարգող
մարմինների ստեղծումը

Վերլուծական զեկույց մարդու
իրավունքների տարբեր միջազգային
պայմանագրերի ներքո ստեղծված
մարմիններին բնորոշ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**ԿԱՆԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՍԲ
ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ԵՎ ԴՐԱ
ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍԻՆ
ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 10-ՐԴ
ՀՈԴՎԱԾԻ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ.
ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՂ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ**

Վերլուծական զեկուլյց մարդու
իրավունքների տարբեր միջազգային
պայմանագրերի ներքո ստեղծված
մարմիններին բնորոշ մարտահրավերների
և քաղված դասերի մասին

Հեյկե Ռաբե, Նադիյե Ունսալ
Մարդու իրավունքների գերմանական ինստիտուտ

7 Նոյեմբեր, 2016թ.

Այս աշխատանքում արտահայտված կարծիքների պատասխանատուն հեղինակներն են:
Դրանք կարող են չհամընկնել Եվրոպայի խորհրդի պաշտոնական քաղաքականության հետ:

Երախտիքի խոսք

Վերլուծական սույն զեկույցը կազմվել է «Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և վերացման մեթոդաբանական կենտրոնի գործունեության համակարգման» ծրագրի շրջանակում, որն իրագործվել է Սլովակիայի Հանրապետության Աշխատանքի, սոցիալական հարցերի և ընտանիքի նախարարության կողմից՝ Եվրոպայի խորհրդի հետ միասին, «SK09 – ընտանեկան բռնությունը և գեղդերով պայմանավորված բռնությունը» ծրագրի շրջանակում, Նորվեգիայի դրամաշնորհների 2009-2014 թթ. Ֆինանսավորման մեխանիզմի ներքո:

Եվրոպայի խորհուրդը ցանկանում է այս զեկույցն հեղինակելու համար շնորհակալություն հայտնել սույն ծրագրի շրջանակում Եվրոպայի խորհրդի խորհրդատու՝ Մարդու իրավունքների գերմանական ինստիտուտի ներկայացուցիչներ Ջեյկե Ռաբեին և Նադիյե Ունսալին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն	1
1.1. Մեկնարկային կետը	1
1.2. Առաջադրանքը և մեթոդաբանությունը	2
2. Պետությունների պարտավորությունների շրջանակը՝ ըստ Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի	6
3. Մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային տարբեր պայմանագրերի ներքո ստեղծված ազգային համակարգող որոշ մարմինների կուտակած փորձը	11
3.1. Շվեդիա. համակարգող մեխանիզմի վերաբերյալ պահաջի կատարումը Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո	13
3.2. Իսպանիա. համակարգող մեխանիզմի վերաբերյալ պահաջի կատարումը Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո	17
3.3. Ֆինլանդիա. Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 29 (2) հոդվածով նախատեսված՝ համակարգող մարմնի վերաբերյալ դրույթի կատարումը	21
3.4. Գերմանիա. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԿԿ-ի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածով նախատեսված՝ ազգային համակարգող մարմնի վերաբերյալ դրույթի կատարումը	26
4. Ընդհանուր մարտահրավերները և քաղված դասերը	28
4.1 Համակարգումը և իրագործումը	30
4.2 Մոնիթորինգը և գնահատումը	34
4.3. Քաղաքացիական հասարակության ներառումը	39
4.3.1 Մասնակցության տարբեր տեսակները և կառույցները	39
4.3.2 Պետական և ոչ պետական մարմինների տարբերվող տեսակետները և ակնկալիքները	40
4.3.3 Մարտահրավերները	41
5. Եզրակացություններ	43
Հավելվածներ	47
1.1 Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված ազգային համակարգող մեխանիզմների անունից հարցաշարին պատասխանողները Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում	47
1.2 Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով և մարդու իրավունքների այլ պայմանագրերով նախատեսված ազգային համակարգող մեխանիզմների անունից հարցազրույցներին մասնակցող անձինք	48
Աղյուսակ 1. Լիազորված մարմինները Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված ազգային համակարգող մեխանիզմների կազմում (հարցաշարի պատասխանները)	49
Աղյուսակ 2. Համակարգող մեխանիզմների աշխատակազմը և բյուջեն (հարցաշարի պատասխանները)	53
Օգտագործված գրականության ցանկ	56

1. Ներածություն

1.1. Մեկնարկային կետը

Մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային պայմանագրերի մեծ մասում, հատկապես՝ վերջին տարիներին մշակված պայմանագրերում, ստորագրող պետություններից պահանջվում է համակարգման և մոնիթորինգի մեխանիզմներ ստեղծել՝ երաշխավորելու համար պայմանագրերում ամրագրված իրավունքների լիարժեք և արդյունավետ իրականացումը:

Այս տեսանկյունից բավական լուրջ մարտահրավեր է ծագում՝ կապված Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի (հայտնի է «Ստամբուլի կոնվենցիա» անվանմամբ) հետ¹: Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը Մասնակից պետություններից պահանջում է մեկ կամ մեկից ավելի մարմինների լիազորել կամ ստեղծել՝ «սույն Կոնվենցիայի առարկա հանդիսացող բռնության բոլոր ձևերի կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի համար մշակված քաղաքականությունների և միջոցների համակարգումը, իրականացումը, դիտարկումն ու գնահատումը կատարելու համար»: Հավատարիմ մնալով սուբսիդիարության սկզբունքին՝ Ստամբուլի կոնվենցիան Պետություններին չի պարտադրում դա անելու որոշակի մեխանիզմ: Մասնակից պետություններն ազատ են՝ ինքնուրույն որոշելու, թե ինչպես կյանքի կկոչեն այս դրույթը:

Նախքան Ստամբուլի կոնվենցիան՝ Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին ուղղված թիվ (2002)5 ազդեցիկ հանձնարարականը կանանց բռնությունից պաշտպանելու վերաբերյալ² նախանշում էր կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության մոնիթորինգի գործընթաց բոլոր անդամ պետությունների համար: Հանձնարարականի կատարման վերաբերյալ չորրորդ զեկույցում՝ 2014 թվականին, նշվեց, որ տարիների ընթացքում զգալի առաջընթաց է ձեռք բերվել պաշտպանության միջոցառումների իրագործումն համակարգող կառավարական մարմինների ստեղծման ուղղությամբ: 2013 թվականին անդամ պետություններից 39-ում ստեղծվել էր պաշտպանության միջոցառումների համակարգման համար պատասխանատու մարմին: 30 պետություններում ապահովվում էր մոնիթորինգի և գնահատման կատարումը:³ Այնուամենայնիվ, քանի որ նշված զեկույցը վերաբերում էր թիվ (2002)5 հանձնարարականի, այլ ոչ՝ Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի կատարմանը, այն հիմքեր չի տալիս՝ եզրակացությունների հանգելու համար այն մասին, թե այդ մոնիթորինգը որքանով է արտացոլել Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի մանրակրկիտ պահանջները:

Առ այսօր Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններից ընդամենը մի քանիսն են ստեղծել նոր կառույցներ կամ լիազորել արդեն իսկ գոյություն ունեցող կառույցների կամ մեխանիզմների, որոնք կհամապատասխանեն Ստամբուլի կոնվենցիայից բխող բոլոր

¹ <http://www.coe.int/de/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.

² http://www.coe.int/t/dgh/standardsetting/victims/rec_2002_5E.pdf.

³ Council of Europe (2014): Analytical study of the results of the Fourth Round of Monitoring the Implementation of Recommendation Rec (2002)5 on the Protection of Women against Violence in Council of Europe member states, page 11.

պահանջներին, մասնավորապես՝ կանանց նկատմամբ բռնության քաղաքականությունները և միջոցառումները համակարգելու, իրագործելու, մոնիթորինգի և գնահատման ենթարկելու մասով: Մի շարք պետություններ ներկայումս են մշակում այդպիսի մեխանիզմներ կամ ստեղծում այդպիսի կառույցներ՝ մեկ առ մեկ, նշված տարբեր գործառույթները կատարելու նպատակով:

Սույն զեկույցում ամփոփված են Ստամբուլի կոնվենցիայի կամ միջազգային այլ փաստաթղթերի ներքո այսօրինակ համակարգող մարմինների նախագծման, ձևավորման և կայացման ընթացքում ձեռք բերված գործնական փորձի տարբեր օրինակները: Չեկույցի մեջ փորձ է արվում նաև նշել այն հիմնական չափանիշները, որոնք պետք է հաշվի առնեն Ստամբուլի կոնվենցիայի Մասնակից այն պետությունները, որոնք ներկայումս ստեղծում են ինստիտուցիոնալ կառույցներ՝ կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի միջոցառումներն համակարգելու նպատակով: Սույն զեկույցում ներկայացված փաստարկները կարող են կիրառվել նաև քաղաքացիական հասարակության ներսում ծավալվող բանավեճերի շրջանակում:

Ցանկանում ենք մեր խորին երախտիքն հայտնել պետական մարմինների և ՀԿ-ների բոլոր այն ներկայացուցիչներին, ովքեր արհեստավարժ և համբերատար կերպով պատասխանեցին իրենց ազգային կառույցների կազմին վերաբերող մեր բազմաթիվ հարցերին, քանի որ կառույցների բովանդակությունը լիովին հասկանալի էրբեմն դժվար է արտաքին դիտորդների համար: Մեր հարցմանը տրված պատասխաններն իրապես օգտակար են եղել սույն զեկույցի պատրաստման աշխատանքներում:

1.2. Առաջադրանքը և մեթոդաբանությունը

Առաջադրանքը

Եվրոպայի խորհրդի Կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի բաժինը 2016 թվականին Մարդու իրավունքների գերմանական ինստիտուտին պատվիրել էր կազմել «վերլուծական զեկույց՝ նվիրված մարդու իրավունքների տարբեր միջազգային պայմանագրերի ներքո ստեղծված մարմիններին բնորոշ մարտահրավերներին և քաղված դասերին», նպատակ հետապնդելով աջակցել Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի կատարմանը: Տվյալ առաջադրանքը կատարելու նպատակով զեկույցում փորձ է արվել լուծել հետևյալ խնդիրները.

- ✓ Զննարկել Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածում տեղ գտած պարտավորությունների շրջանակը՝ կապված կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի քաղաքականությունները և միջոցառումները համակարգելու, իրագործելու, մոնիթորինգի և գնահատման ենթարկելու համար պատասխանատու մարմինների ստեղծման և գործունեության հետ,
- ✓ Ներկայացնել իրավական, կառուցվածքային և գործնական այն հիմնական գործոնները, որոնք պետությունները պետք է հաշվի առնեն Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի իրագործումն համակարգող մարմին ստեղծելիս կամ գոյություն ունեցող որևէ մարմնի նման լիազորություն վերապահելիս,

- ✓ Նկարագրել Կոնվենցիայի և միջազգային այլ փաստաթղթերի ներքո ստեղծված եվրոպական կամ միջազգային մարմիններից մի քանիսին, ինչը թույլ կտա պատկերացում կազմել այդ մարմինների արդյունավետությունը սահմանափակող գործոնների մասին,
- ✓ Ներկայացնել այսօրինակ համակարգող մարմիններ ստեղծելու՝ միջազգային այլ փաստաթղթերից բխող պահանջներին առնչվող քննարկումները՝ այնքանով, որքանով նման տեղեկություններ առկա են:

Մեթոդաբանությունը

Ստամբուլի կոնվենցիան արդեն իսկ վավերացրած 22 պետություններից⁴ 15-ը⁵ զեկուցել են ԳՐԵՎԻՈ-ին,⁶ որ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո ստեղծել են համակարգող պաշտոնական մարմին:

Մենք կարճ հարցաշար ուղարկեցինք այդ 15 պետություններին՝ նպատակ հետապնդելով ընդհանուր տպավորություն կազմել այն մասին, թե Եվրոպայի խորհրդի Անդամ պետություններն ինչպես են իրագործել 10-րդ հոդվածը: Հարցաշարին պատասխանեցին պետություններից ութը (Անդորա, Ավստրիա, Բելգիա, Դանիա, Իտալիա, Պորտուգալիա, Սերբիա և Շվեդիա): Հարցերն հիմնականում վերաբերում են համակարգող մեխանիզմի կազմին և գործառույթներին, ինչպես նաև դրա ստեղծման փորձառությանը:

Ստամբուլի կոնվենցիայի ներքո կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի քաղաքականությունները և միջոցառումները համակարգելու, իրագործելու, մոնիթորինգի և զննահատման ենթարկելու համար պատասխանատու բոլոր մարմինների պարագայում կիրառվել է «համակարգող մեխանիզմ» եզրույթը:

Հիմնվելով հարցաշարի պատասխաններից և փաստաթղթային ուսումնասիրություններից ստացված տեղեկությունների վրա՝ ընտրել և զեկույցի 3-րդ բաժնում ավելի մանրամասնորեն ներկայացրել ենք Իսպանիան և Շվեդիան՝ որպես Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո համակարգող մեխանիզմներ ստեղծելու փորձառություն ունեցող պետություններ:

Տեղեկատվության բազան ընդլայնելու նպատակով ուսումնասիրությունն անդրադարձել է նաև մարդու իրավունքների երկու այլ միջազգային պայմանագրերի ներքո ստեղծված կառույցներին, որոնք կատարում են 10-րդ հոդվածով նախատեսված չորս գործառույթներից առնվազն մեկը կամ երկուսը:

Դրանցից մեկն համակարգող մարմինն է, որը ստեղծվել է Ֆինլանդիայում 2009 թվականին՝ Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 29 (2) հոդվածի համաձայն:⁷ Նշված մարմինը կատարում է

⁴<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

⁵<http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/list-of-official-co-ordinating-bodies>

⁶ ԳՐԵՎԻՈ (GREVIO). Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի միջոցառումների հարցերով փորձագիտական խումբն անկախ կառույց է, որի խնդիրը Ստամբուլի կոնվենցիայի կատարման մոնիթորինգն է:

⁷ <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371d>.

համակարգման, որոշ չափով նաև՝ իրագործման գործառույթներ: Ընտրվել է Ֆիլիանդիան, քանի որ ֆիննական պետությունն համակարգող մարմին ստեղծելուց առաջ դասեր է քաղել այլ պետությունների համանման փորձառությունից: Ուսումնասիրվել են նաև մի քանի այլ պետություններ, որոնք արդեն մի քանի տարի է, ինչ ունեն Ֆիլիանդիայի կառույցին նման պետական կառույցներ: Մարդկանց թրաֆիքինգի հարցերով Ֆիլիանդիայի ազգային գեկուցողը և Ֆիլիանդիայի Ներքին գործերի նախարարությունը մշակել են այնպիսի կառուցվածք, որում հաշվի են առել մի քանի պետություններ կատարած այցերի շրջանակում քաղված կարևորագույն դասերից մեկը. համակարգող մարմիններից շատերին իրական լիազորություններ չեն վերապահվել, ուստի՝ նրանք այնքան էլ արդյունավետ չեն: Ֆիննական մոդելի ուսումնասիրությունը թույլ է տվել տեղեկություններ ձեռք բերել բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց մասնակցությամբ գործող համակարգող կառույցի մասին: Հենց այդ պատճառով է ընտրվել այս կառույցը: Ֆիննական հայեցակարգն ունի նաև այլ առանձնահատկություններ, օրինակ՝ մեխանիզմի ոչ բավարար ֆինանսական ապահովումը, որոնք չեն կարող դրական փորձի օրինակներ համարվել:

Հաջորդ օրինակը Գերմանիայի փորձից է: Գերմանիան դեռևս չի վավերացրել Ստամբուլի կոնվենցիան, սակայն ստեղծել է համապարփակ մեխանիզմ՝ ապահովելու համար Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքների լիարժեք իրացումը: Գերմանիայի օրինակը հետաքրքիր է երկու առումներով. ինչ վերաբերում է մեխանիզմին, ապա և՛ պետական, և՛ ոչ պետական մարմինների վերապահվել են տարբեր գործառույթներ, միևնույն ժամանակ ապահովելով քաղաքացիական հասարակության ակտիվ ներգրավումը: Վավերացնելով Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիան 2009 թվականին,⁸ Գերմանիան պարտավորվել է կատարել այդ Կոնվենցիայի 33(1) և (2) հոդվածները: Պետությունն այդ նպատակով երեք մարմիններ է ստեղծել: Նրանք պետք է միասնաբար կատարեն նշված դրույթների պահանջները: Այդ երեք մարմինների պարտականությունները ներառում են համակարգումը, իրագործումը և մոնիթորինգը: Ինչ վերաբերում է գործառույթներին, ապա թեպետ դրանք նույն խնդրո առարկային չեն վերաբերում, սակայն այդ երեք մարմինների գործունեությունն ըստ էության համապատասխանում է Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի պահանջներին:

Ստամբուլի կոնվենցիային միացած և ԳՐԵՎԻՈ-ին հաշվետվություն ներկայացրած⁹ 15 պետություններին ուղարկած հարցաշարի պատասխանների համաձայն՝ նրանք ստեղծել են համակարգող պաշտոնական մարմին Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո: Այդ պատասխանները գնահատվել են, և կատարվել են միջազգային այլ պայմանագրերի ներքո ստեղծված համանման մարմինների վերաբերյալ փաստաթղթային ուսումնասիրություններ: Ելնելով արդյունքներից՝ անցկացվել են ընդհանուր թվով 11 հեռախոսային հարցազրույցներ, որոնք կատարվել են որակական հետազոտության մեթոդաբանությամբ: Հարցազրույցների մասնակիցները հինգ պետություններում միջազգային տարբեր պայմանագրերի համաձայն ստեղծված համակարգող մարմինների ներկայացուցիչներ են եղել: Այդպես ստացված տեղեկություններից զատ՝ փորձել ենք ստանալ նաև այն ոչ պետական կառույցների տեսակետները, որոնք մասնակցում են տվյալ համակարգող մեխանիզմների աշխատանքին և կարող են բովանդակային տեղեկություններ հաղորդել նրանց աշխատանքի, կառույցների և մեխանիզմների

⁸ <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>.

⁹ ԳՐԵՎԻՈ (GREVIO). Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի միջոցառումների հարցերով փորձագիտական խումբն անկախ կառույց է, որի խնդիրը Ստամբուլի կոնվենցիայի կատարման մոնիթորինգն է:

Ներդրման գործընթացի մասին:¹⁰

Հարցազրույցները մասամբ սղագրվել են և վերլուծվել: Արդյունքներն ամփոփվել են սույն զեկույցը կազմելու նպատակով և ներկայացված են սույնի երրորդ և չորրորդ բաժիններում: Դրանք հիմք են դարձել մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային տարբեր պայմանագրերի ներքո ստեղծված որոշ մարմինների փորձը սույն զեկույցում նկարագրելու համար: Դրանք արտացոլում են այդ մարմինների փորձից քաղված դասերը և մարտահրավերները:

¹⁰ Հարցազրույցների մասնակիցների ամբողջական ցանկի համար տե՛ս Հավելվածը:

2. Պետությունների պարտավորությունների շրջանակը՝ ըստ Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի

Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը Պետություններին պարտավորեցնում է ստեղծել մեկ կամ մի քանի կառավարական կառույցներ, որոնք կոնկրետ գործառույթների կատարմամբ կապահովեն համապարփակ և արդյունավետ պայթարն ընդդեմ կանանց նկատմամբ բռնության: 10-րդ հոդվածում գետեղված պահանջները բավական հեռահար են, եթե համեմատենք մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային այլ պայմանագրերում ամրագրված համանման պահանջների հետ: Ավելին, 10-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորության ամբողջական բովանդակությունը և շրջանակը կարող են բխեցվել այս Կոնվենցիայի 9-11-րդ հոդվածներից: Քաղաքացիական հասարակության մասնակցության, տվյալների հավաքման և հետազոտման՝ 9-րդ և 11-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջները կապված են 10-րդ հոդվածով նախատեսված գործառույթների հետ, ուստի՝ 10-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորությունների ողջ բովանդակությունը և շրջանակն ընկալելու համար անհրաժեշտ է ընթերցել նաև վերը նշված հոդվածները:

Հոդված 9. Ոչ կառավարական կազմակերպությունները և քաղաքացիական հասարակությունը

Մասնակից պետությունները պետք է գնահատեն, խրախուսեն և խթանեն, բոլոր մակարդակներով, համապատասխան այն հասարակական և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների աշխատանքը, որոնք ակտիվ են կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայթարի գործում, և արդյունավետ համագործակցություն հաստատեն այդ կազմակերպությունների հետ:

Հոդված 10. Համակարգող մարմինը

- (1) Մասնակից պետությունները պետք է մեկ կամ մեկից ավելի մարմինների լիազորեն սույն Կոնվենցիայի առարկա հանդիսացող բռնության բոլոր ճանաչելի կանխարգելման և դրանց դեմ պայթարի համար մշակված քաղաքականությունների և միջոցների համակարգումը, իրականացումը, դիտարկումն ու գնահատումը կատարելու համար: Այս մարմինների կողմից համակարգվում է 11-րդ հոդվածում նշված տվյալների հավաքումը, ուսումնասիրությունը և տարածումը:
- (2) Մասնակից պետությունները պետք է ապահովեն, որպեսզի սույն հոդվածի համաձայն ստեղծված կամ լիազորված մարմինները ստանան VIII-րդ գլխով սահմանված կարգով ձեռնարկված միջոցառումների մասին ընդհանուր բնույթի տեղեկատվություն:

Հոդված 11. Տվյալների հավաքումը և հետազոտումը

- (1) Սույն Կոնվենցիայի կատարման նպատակով, մասնակից պետությունները պարտավորվում են.
- a) կանոնավոր պարբերականությամբ դասակարգված վերաբերելի վիճակագրական տվյալներ հավաքել սույն Կոնվենցիայի առարկա հանդիսացող բռնության բոլոր ձևերի դեպքերի մասին,
 - b) աջակցել հետազոտությունների անցկացմանը՝ հիմնախնդրի խորքային պատճառների և հետևանքների, դրսևորման դեպքերի և դատապարտումների տոկոսային հարաբերակցության, ինչպես նաև ի կատարումն սույն Կոնվենցիայի ձեռնարկված միջոցառումների արդյունավետության վերաբերյալ:
- (2) Մասնակից պետությունները պետք է ձեռնամուխ լինեն կանոնավոր պարբերականությամբ անցկացնելու բնակչությունն ընդգրկող հարցումներ՝ սույն Կոնվենցիայի առարկա հանդիսացող բռնության բոլոր ձևերի տարածվածությունն ու զարգացման տեղեկանքները գնահատելու համար:
- (3) (..)
- (4) Մասնակից պետություններն պետք է ապահովեն, որպեսզի սույն հոդվածի համաձայն հավաքված տեղեկատվությունը մատչելի լինի հանրության համար:

Ստամբուլի կոնվենցիայի շրջանակը

1(1) հոդվածում ուղղակիորեն նշվում է, որ Ստամբուլի կոնվենցիայի նպատակն է կանանց պաշտպանությունը բռնությունից, ինչպես նաև կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելումը, քրեական հետապնդումը և վերացումը («կանայք» եզրույթի իմաստը 3(f) հոդվածում նախատեսված սահմանման համաձայն ներառում է նաև 18 տարին չլրացած աղջիկներին): Կոնվենցիայում ուղղակիորեն ճանաչվում է այն փաստը, որ կանանց նկատմամբ բռնությունը միաժամանակ և՛ մարդու իրավունքների խախտում է, և՛ խտրականության տեսակ (հոդված 2(1)), սահմանելով այն որպես «գենդերային հիմքով բռնության այն բոլոր գործողությունները, որոնք հանգեցնում են կամ կարող են հանգեցնել կանանց ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական կամ տնտեսական վնաս պատճառելուն, այդ թվում՝ նման գործողություններ կատարելու սպառնալիքները» (հոդված 3(a)): Կոնվենցիան «գենդեր» եզրույթը սահմանում է ոչ թե կենսաբանական իմաստով, այլ՝ որպես «սոցիալապես կառուցված դերեր, վարքագիծ ... և հատկանիշներ» (հոդված 3(c)): Այսպիսով, Եվրոպայի խորհրդի Ստամբուլի կոնվենցիան միջազգային իրավական առաջին պարտադիր փաստաթուղթն է, որը պարունակում է «գենդեր» եզրույթի սահմանումը: Կոնվենցիան, չսահմանափակվելով մարդու իրավունքների վերաբերյալ նախկին փաստաթղթերով, կանանց նկատմամբ բռնության սահմանման մեջ՝ որպես բռնության գործողությունների հետևանքներ, ներառում է նաև տնտեսական վնասը կամ տառապանքը:

Ստամբուլի կոնվենցիան անդրադառնում է կանանց նկատմամբ բռնությանը թե՛ հանրային, թե՛ մասնավոր տիրույթում. ընտանեկան բռնությունն ուղղակիորեն նշված է որպես կանանց նկատմամբ բռնության տեսակ (հոդված 2(1)): 2(2) հոդվածը պետություններին «քաջալերում» է Կոնվենցիան կիրառել նաև տղամարդկանց և տղաների դեմ ուղղված ընտանեկան բռնության նկատմամբ, թեպետ այդ հարցը թողնում է պետությունների հայեցողությանը:

Այսպիսով, Կոնվենցիայի 1-ին և 2-րդ հոդվածները որոշակի շրջանակ են ձևավորում, որը պետք է կոնկրետանա կանխարգելման, պաշտպանության, քրեական հետապնդման և քաղաքականությունների միավորման ուղղությամբ Մասնակից պետությունների կողմից ձեռնարկվող միջոցառումների հաշվին: Ուստի, Կոնվենցիան սահմանում է 10-րդ հոդվածով պահանջվող համակարգող մարմնի կամ մարմինների գործունեության խնդրո առարկան: 1-ին հոդվածն անուղղակիորեն վերաբերում է նաև տվյալների հավաքմանը և համակարգող մեխանիզմի կազմում պետական սուբյեկտների և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների մեկտեղմանը:

Կանանց նկատմամբ բռնության բոլորը ձևերը կանխելու և դրանց դեմ պայքարելու քաղաքականությունների և միջոցառումների առնչությամբ անհրաժեշտ չորս գործառույթները

Ստամբուլի կոնվենցիայի 10(1) հոդվածով նախատեսվում են չորս գործառույթներ, որոնք պետք է կատարեն պետությունները: Դրանք են Ստամբուլի կոնվենցիայի իմաստով բռնության դեմ պայքարի ուղղությամբ ձեռնարկվող պետական միջոցառումների՝ (i) համակարգումը, (ii) իրագործումը, (iii) մոնիթորինգը, և (iv) գնահատումը: 10-րդ հոդվածով նախատեսվում է, որ այդ գործառույթները պետք է կատարվեն կառավարական միասնական մարմնի կամ մի քանի մարմինների կողմից: Հաշվի առնելով, որ Ստամբուլի կոնվենցիայի իրագործման միջազգային մոնիթորինգը նոր-նոր է սկիզբ առել, տվյալ պարտավորությունն ավելի հստակորեն բնութագրող միակ նկարագրությունն այն է, որը տեղ է գտել Կոնվենցիայի բացատրական զեկույցում (քննարկված է ստորև): ԳՐԵՎԻՈՒ-ն՝ միջազգային մակարդակում Կոնվենցիայի մոնիթորինգի համար պատասխանատու անկախ փորձագիտական մարմինը, 2016 թվականի մարտին հարցաշար հրապարակեց, որը պետք է հիմք ծառայեր Կոնվենցիայի իրագործման մասին Մասնակից պետությունների զեկույցների մշակման համար: Հարցաշարը մանրակրկիտ հարցեր է պարունակում 10-րդ հոդվածով նախատեսված մարմինների լիազորությունների, կառուցվածքի և դերի մասին, որը վկայում է այն մասին, որ Ավստրիայում և Մոնակոյում (գնահատման ենթարկվող առաջին պետություններում) իրագործումը գնահատելուց հետո ԳՐԵՎԻՈՒ-ի կողմից կազմվող գնահատման զեկույցները որոշակիորեն կօգնեն հասկանալ, թե ինչպես է ԳՐԵՎԻՈՒ-ն մեկնաբանում տվյալ պարտավորությունը:

Ստամբուլի կոնվենցիայի բացատրական զեկույցում 10-րդ հոդվածին նվիրված բաժնում¹¹ ձևակերպված չեն պաշտպանության միջոցառումների համակարգման և իրագործման վերաբերյալ ավելի մանրակրկիտ չափորոշիչներ, սակայն ընդգծվում է գենդերով պայմանավորված բռնության դեմ պայքարի միջոցառումների արդյունավետությունն ապահովելու նպատակի կարևորությունը: Պետության կողմից իրագործվող միջոցառումների արդյունավետ համակարգման վերաբերյալ որոշ ուղեցույցներ կարելի է, սակայն, գտնել Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին

¹¹ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a>.

Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի մոնիթորինգի հանձնաժողովի (ԳՐԵՏԱ, GRETA) կողմից առանձին պետությունների մասին կազմված զեկույցներում:¹² Ստորև բերված են ոլորտային որոշ չափորոշիչներ, որոնք հանձնաժողովը կարևորել է իր մեկ կամ մի քանի զեկույցներում.

- ✓ Կառավարության ամենաբարձր օղակների մասնակցությունը մեխանիզմի աշխատանքին,
- ✓ Խնդրո առարկային առնչվող բոլոր նախարարությունների ներգրավվածությունը,
- ✓ ՋԿ-ների ներգրավվածությունը,
- ✓ Իրավասությունների պատշաճ մակարդակը,
- ✓ Համապատասխան մանդատը և ռեսուրսները, որոնք պետք է բավարար լինեն կառավարության գործողությունների համակարգումն հնարավոր դարձնելու համար,
- ✓ Համակարգումը թե՛ հորիզոնական մակարդակում, թե՛ պետության տարբեր օղակների միջև՝ նպատակ ունենալով ապահովել իրականացվող գործողությունների լիարժեք և ամբողջական ընդգրկումը:

Ստամբուլի կոնվենցիայի բացատրական զեկույցի համաձայն՝ մարմինների **մոնիթորինգային գործառույթը** ներառում է ազգային, տարածքային և տեղական մակարդակներում քաղաքականությունների և միջոցառումների իրագործման եղանակի և արդյունավետության մոնիթորինգը:

Քաղաքականությունները և միջոցառումները գնահատելու համար անհրաժեշտ է դրանք գիտական գնահատման ենթարկել՝ պարզելու համար, թե արդյոք դրանք հավուր պատշաճի հոգում են տուժողների կարիքները և հասնում դրված նպատակին, ինչպես նաև՝ բացահայտում չնախատեսված հետևանքները: Այսօրինակ գնահատումների համար մեծ ծավալի տվյալներ են պետք, որոնք Ստամբուլի կոնվենցիայի մասնակիցները պետք է կատարեն 11-րդ հոդվածի ներքո: Այդ դրույթը Մասնակից պետություններից պահանջում է «կանոնավոր պարբերականությամբ դասակարգված վերաբերելի վիճակագրական տվյալներ հավաքել սույն Կոնվենցիայի առարկա հանդիսացող բռնության բոլոր ձևերի դեպքերի մասին»: Պետությունները նաև պարտավոր են աջակցել գենդերով պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի վերաբերյալ հետազոտությունների կատարմանը: Այդ հետազոտությունները պետք է անդրադառնան «հիմնախնդրի խորքային պատճառներին և հետևանքներին, դրսևորման դեպքերին և դատապարտումների տոկոսային հարաբերակցությանը, ինչպես նաև ի կատարումն սույն Կոնվենցիայի ձեռնարկված միջոցառումների արդյունավետությանը»: 11-րդ հոդվածը պետություններից պահանջում է նաև «կանոնավոր պարբերականությամբ անցկացնելու բնակչությունն ընդգրկող հարցումներ՝ սույն Կոնվենցիայի առարկա հանդիսացող բռնության բոլոր ձևերի տարածվածությունն ու զարգացման տեմպերը գնահատելու համար»:¹³

¹² <http://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/country-monitoring-work>.

¹³ Տե՛ս Ստամբուլի կոնվենցիայի բացատրական զեկույցը, պարբ. 74-79:

Տարածքային և տեղական մակարդակների ներգրավումը

Ինչ վերաբերում է իրագործման, մոնիթորինգի և գնահատման գործառնություններին, ապա Ստամբուլի կոնվենցիայի բացատրական զեկույցում նշվում է, որ պետք է ստեղծել կամ ունենալ արդյունավետ կառույց՝ միջոցառումների իրագործման համար պատասխանատու բոլոր մակարդակներում: Այլ կերպ ասած, կառավարման դաշնային համակարգ ունեցող պետություններին կարող է անհրաժեշտ լինի մի քանի մարմիններ ստեղծել:

Քաղաքացիական հասարակության ներգրավումը

Ստամբուլի կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածով պահանջվում է արդյունավետ համագործակցություն ձևավորել համապատասխան ոչ կառավարական կազմակերպությունների հետ: Կոնվենցիայի բացատրական զեկույցում առաջարկվում են այդ համագործակցության ապահովման տարբեր մեթոդներ, օրինակ՝ ԶԿ-ների ներգրավումը կառավարության համապարփակ քաղաքականությունների իրագործման մեջ կամ միջգերատեսչական համագործակցության մեջ:¹⁴ Թեպետ 2-րդ հոդվածը, որով նախատեսվում է կոնվենցիայի ընդհանուր շրջանակը, Մասնակից պետություններին ուղղակիորեն խրախուսում է Կոնվենցիան կիրառել ընտանեկան բռնությունից տուժող բոլոր անձանց նկատմամբ, սակայն 9-րդ հոդվածը, անդրադառնալով ԶԿ-ների և քաղաքացիական հասարակության հետ համագործակցությանը, հղում է անում միայն կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի ակտիվ մասնակիցներին: Կոնվենցիայի բացատրական զեկույցում, սակայն, նշվում է, որ նման նպատակադրում չկա, որպեսզի պետություններն ավելի հեռուն գնան և անդրադառնան ընդհանուր առմամբ ընտանեկան բռնության ոլորտում ակտիվ գործունեություն ծավալող ԶԿ-ների աշխատանքին:

¹⁴ Տե՛ս Ստամբուլի կոնվենցիայի բացատրական զեկույցը, պարբ. 69:

3. Մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային տարբեր պայմանագրերի ներքո ստեղծված ազգային համակարգող որոշ մարմինների կուտակած փորձը

Սույն բաժնում ներկայացված համակարգող չորս մեխանիզմների¹⁵ կառույցներից յուրաքանչյուրն ունի որոշ առանձնահատկություններ, որոնք արժանի են ուսումնասիրման այն պետությունների կողմից, որոնք փնտրում են Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի պահանջները կատարելու՝ մարդու իրավունքներին համապատասխանող և արդյունավետ տարբերակներ: Քննարկված մեխանիզմներից առաջին երկուսը, մասնավորապես՝ Շվեդիայի և Իսպանիայի կառույցները, երկուսն էլ գործում են որպես Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո ստեղծված համակարգող մեխանիզմներ: Քննարկված մյուս երկու մեխանիզմները՝ Ֆինլանդիայի և Գերմանիայի կառույցները, ստեղծվել են մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային այլ պայմանագրերով նախատեսված՝ համակարգման պահանջները կատարելու նպատակով:

Շվեդիան և Իսպանիան ԳՐԵԿԻՈ-ին հայտնել են,¹⁶ որ իրագործել են 10-րդ հոդվածը: Երկու պետություններն իրենց կառույցները ստեղծել են անկախորեն և նախքան Ստամբուլի կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելը: Երկու պետությունները տարբեր մոտեցումներ են որդեգրել առանձին գործառույթների կատարման նկատմամբ: Շվեդիայում համակարգման գործառույթն հիմնականում կատարում է Գեներալիին հավասարության բաժինը՝ Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարության կազմում: Իսպանիան համակարգող առանձին մարմին է ստեղծել Առողջության, սոցիալական հարցերի և գեներալիին հավասարության նախարարության կազմում: Իսպանիայում մոնիթորինգը և գնահատումը նույնպես կատարում են պետական մարմինները, մինչդեռ Շվեդիան այդ գործառույթները որոշ չափով արտապատվիրակել է անկախ գիտակրթական կառույցների:

Համակարգման գործառույթի նշանակությունն ավելի մանրամասնորեն քննարկված է Ֆինլանդիայի օրինակի համատեքստում: Ֆինլանդիայում մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումներն համակարգող մարմնի ստեղծումը նախաձեռնած նախարարությունը¹⁷ որոշել է, որ քաղաքական և վարչական բարձրագույն օղակների հետ ամուր կապերի ստեղծմամբ կարելի կլինի երաշխավորել մեխանիզմի արդյունավետությունը:

Չնայած որ համակարգող մարմնի աշխատանքում քաղաքացիական հասարակությունը ներգրավելու պարտավորությունն անուղղակիորեն է բխում Ստամբուլի կոնվենցիայից, Հաշմանդամությունն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայով նախատեսվում է իրագործման և մոնիթորինգի համար պատասխանատու պետական

¹⁵ Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածից բխող մեխանիզմները Շվեդիայում և Իսպանիայում: Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածից բխող մեխանիզմը Գերմանիայում: Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին ԵԽ-ի կոնվենցիայի 29(2) հոդվածից բխող մեխանիզմը:

¹⁶ Տե՛ս էջատակի 6-րդ ծանոթագրությունը:

¹⁷ Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին ԵԽ-ի կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածից բխող պարտավորությունը:

կառույցների գործունեության մեջ քաղաքացիական հասարակությունն ինտեգրելու հստակ պարտավորությունը: Այդ պարտավորությունը կատարելու նպատակով Գերմանիան հատուկ կառույց է ստեղծել Յաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածի համաձայն, որով նախատեսվում է, որ քաղաքացիական հասարակությունը պետք է ներգրավված լինի բոլոր մարմինների կազմում, այդ թվում՝ թե՛ համակարգող և իրագործող պետական մարմինների, թե՛ անկախ ոչ պետական մոնիթորինգային մարմնի կազմում:

3.1. Շվեդիա. համակարգող մեխանիզմի վերաբերյալ պահաջի կատարումը Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո

Համակարգող ազգային մարմինը Շվեդիայում ստեղծվել է նախքան Ստամբուլի կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելը: Շվեդիայի կողմից Ստամբուլի կոնվենցիայի վավերացումից առաջ Շվեդիայի Թագավորության կառավարությունը եզրակացրել էր, որ գենդերով պայմանավորված բռնության վերաբերյալ օրենսդրությունն արդեն իսկ համահունչ է Ստամբուլի կոնվենցիայի պահանջներին, և որ համապատասխան միջոցառումների համակարգման և իրագործման համար գոյություն ունեցող ենթակառուցվածքը նույնպես համահունչ է Կոնվենցիային: Ուստի, այն որևէ օրենսդրական կամ կառուցվածքային փոփոխություն չի կատարել Կոնվենցիան վավերացնելուց անմիջապես հետո: Այդ գնահատումը, սակայն, հետագայում փոխվել է, և Կառավարությունն հայտարարել է, որ մտադիր է իրականացնել կառուցվածքային բարեփոխումներ, որոնք ներառելու են համակարգող մարմնի ստեղծումը:

Գենդերային հավասարության քաղաքականությունը Շվեդիայում անդրադառնում է թե՛ գենդերով պայմանավորված բռնության, թե՛ կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության խնդիրներին: Այդ քաղաքականությունն իրագործվում է ազգային մակարդակում՝ Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարության, Կրթության նախարարության և Արդարադատության նախարարության հովանու ներքո: Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարության կազմում գործող Գենդերային հավասարության բաժինն է, սակայն, դրանով զբաղվող հիմնական կառույցը: Այս բաժինն աջակցում է բոլոր նախարարություններին գենդերով պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության հետ կապված պարտականությունների կատարման ընթացքում: Նախարարությունների կողմից առաջարկվող քաղաքականությունները և միջոցառումները ենթակա են հաստատման այս բաժնի կողմից: Վերջինս պատասխանատու է նաև գենդերային հավասարության գործողությունների ազգային ծրագրերի մշակման և համակարգման համար: Համակարգումն ազգային մակարդակում տեղի է ունենում հիմնականում կառավարական տարբեր կառույցների (Շվեդիայի պարագայում միասնական, ինտեգրված կառավարական ապարատ է գործում, որի կազմի մեջ մտնող հիմնական մարմիններն են Վարչապետի աշխատակազմը, կառավարության կազմի մեջ մտնող նախարարությունները և Վարչարարության հարցերի գրասենյակը) փորձագետների և ոլորտային պատասխանատուների միջև համագործակցության տեսքով:¹⁸

Շրջանների մակարդակում համակարգող գործառույթը վերապահված է շրջանային կառավարման մարմիններին, որոնք գործում են դաշնային քաղաքականությանն համահունչ: Շվեդիան բաժանված է 21 կոմսությունների: Այդ մակարդակում քաղաքական գործառույթները ստանձնվում են Կոմսության խորհրդի կողմից, որի որոշում կայացնողներն հիմնականում ընտրվում են կոմսության բնակիչների կողմից: Գործում են նաև Կոմսության վարչական խորհուրդներ, որոնք պետական կառավարման մարմիններն են կոմսություններում: Վերջիններիս հիմնական պատասխանատվությունն է կոմսությունում իրագործվող քաղաքականությունների և միջոցառումների համակարգումը՝ Շվեդիայի Կառավարության սահմանած նպատակներին համահունչ՝ ներառյալ գենդերային հավասարության ապահովման նպատակը: 2007 թվականին Կառավարությունը հաստատել է «Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության, հանուն պատվի գործադրվող բռնության և բռնաճնշման և նույնասեռական

¹⁸ <http://www.government.se/the-government-offices/>

հարաբերություններում բռնության դեմ պայքարի գործողությունների ծրագիրը»,¹⁹ որում խորհուրդներին վերապահվել է գենդերով պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի շրջանակում տեղական և շրջանային մարմինների աշխատանքի շրջանային համակարգումը նախաձեռնելու և դրան աջակցելու գործառույթը: Նրանց բյուջեն և տվյալ գործառույթը կատարելու համար անհրաժեշտ լիազորությունները չեն սահմանվել: Կոմսության խորհուրդների նիստերը գումարվում են տարին չորս անգամ: Նիստի շրջանակում Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարության ներկայացուցիչների հետ քննարկում և միմյանց տեղեկացնում են զարգացումների մասին, ինչպես նաև տեղեկություններ են փոխանակում: Կոմսության վարչական խորհուրդներին դեռևս երկարաժամկետ կամ անգամ մշտական մանդատ չի վերապահվել, որպեսզի նրանք համակարգեն Կառավարության կողմից սահմանված գործառույթները, և ստացվել են տեղեկություններ այն մասին, որ այդ պատճառով նրանց համար դժվարացել է ապագայի պլանավորումը և արդյունավետ աշխատանքը:

Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված գնահատման և մոնիթորինգի գործառույթները պետության անունից կատարվում են պետական և ոչ պետական տարբեր սուբյեկտների կողմից: Շվեդիան ունի տվյալների հավաքագրման համար պատասխանատու երկու ազգային գերատեսչություններ՝ Շվեդիայի հանցավորության կանխարգելման խորհուրդը, որը գործում է Արդարադատության նախարարությանը կից, և Առողջության և բարօրության ազգային խորհուրդը, որը գործում է Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարությանը կից: Երկու գերատեսչությունները տարին մեկ անգամ հաշվետվություն են ներկայացնում համապատասխան նախարարությանը: Կոմսության վարչական խորհուրդներն այս ոլորտում իրենց աշխատանքի վերաբերյալ տարեկան կտրվածքով հաշվետու են Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարությանը: Դրանից զատ, համալսարաններին հանձնարարվում է հետազոտություններ կատարել կանանց նկատմամբ բռնության տարածվածության և հետևանքների վերաբերյալ և գնահատել պետական միջոցառումների արդյունավետությունը: Դրանցից է, օրինակ, Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության վերաբերյալ գիտելիքի ազգային կենտրոնը Ուպսալայի համալսարանում: Այս կենտրոնը և Օյստերգյոթլանդի կոմսության վարչական խորհուրդն համակարգում են այս ոլորտում համապատասխան ազգային մարմինների ցանցի աշխատանքը:²⁰

19 <http://www.regeringen.se/contentassets/07ef84b6218046d4aedcb4080e830ccf/action-plan-for-combating-mens-violence-against-women-violence-and-oppression-in-the-name-of-honour-and-violence-in-same-sex-relationships>

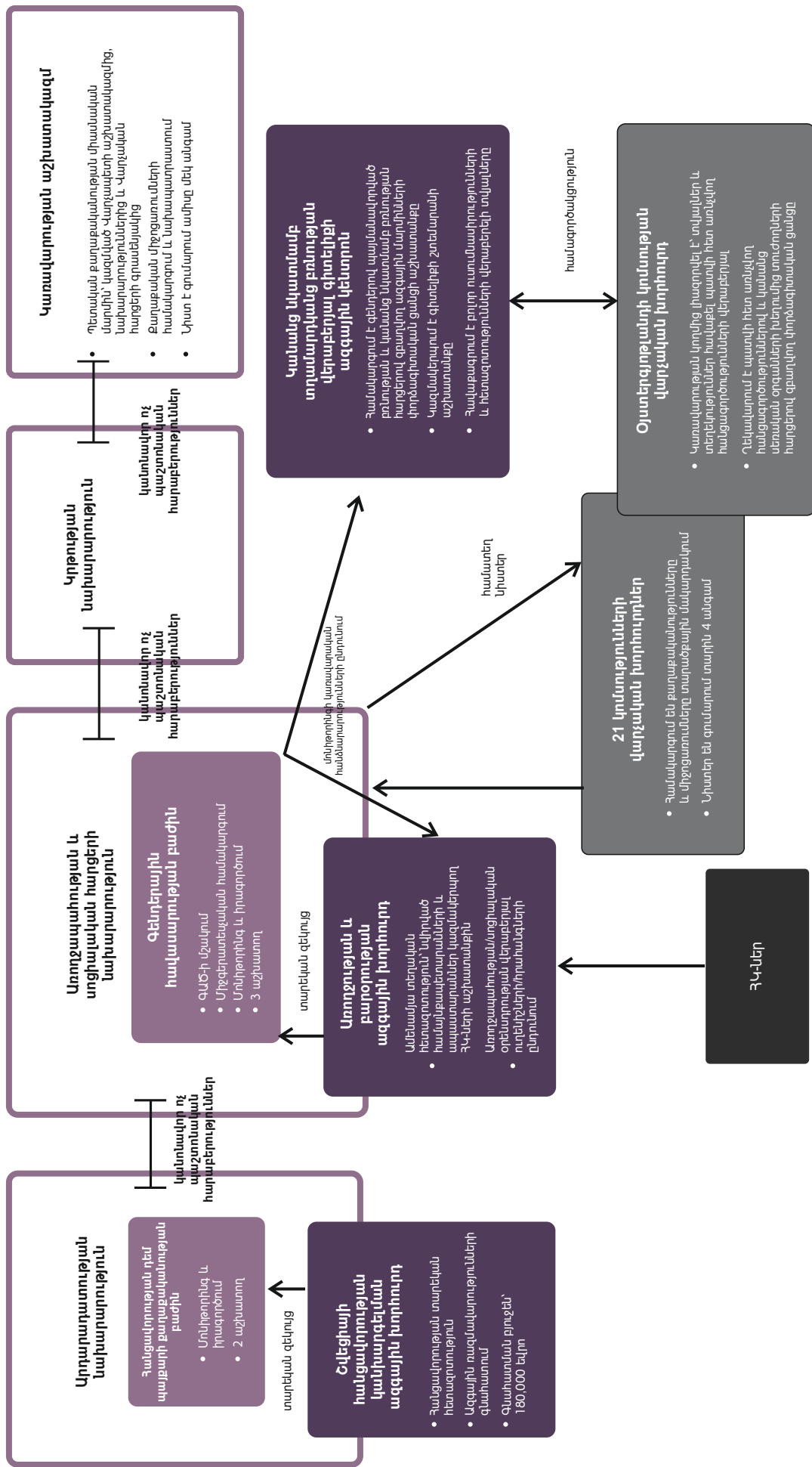
20 Գենդերային հավասարության բաժնի ներկայացուցիչը մեզ հետ հարցազրույցում նշեց, որ դրանք են. Առողջության և բարօրության ազգային խորհուրդը, Առողջության և սոցիալական խնամքի տեսչությունը, Շվեդիայի հանրային առողջության գործակալությունը, Շվեդիայի առողջության, աշխատանքային կյանքի և բարօրության հետազոտական խորհուրդը, Հանցավորության կանխարգելման ազգային խորհուրդը, Ոստիկանության ազգային խորհուրդը, Շվեդիայի հանցագործությունից տուժողների փոխհատուցման և աջակցման մարմինը, Շվեդիայի դատախազությունը, Շվեդիայի դատարանների ազգային արմինիստրացիան, Շվեդիայի հարկային գործակալությունը, Շվեդիայի երիտասարդության և բաղաբացիական հարցերի գործակալությունը, Կրթության ազգային գործակալությունը, Շվեդիայի լրատվամիջոցների խորհուրդը, Շվեդիայի երեխաների իրավունքների պաշտպանը, Բանտերի և պրոբացիայի ծառայությունը, ՏԻՄ-երի և շրջանների ասոցիացիան, Հավասարության օմբուդսմանը, Շվեդիայի գենդերային հետազոտությունների բարոտոլոգությունը, Կարոլինսկայի համալսարանական հիվանդանոցը, Միգրացիայի գործակալությունը, Շվեդիայի սոցիալական ապահովագրության գործակալությունը, Ինստիտուցիոնալ խնամքի ազգային խորհուրդը, Դատաբժշկության ազգային խորհուրդը, Հավատքի համայնքների կառավարական աջակցության հանձնաժողովը, Կոմսության վարչական խորհուրդները, Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության վերաբերյալ գիտելիքի ազգային կենտրոնը:

2015 թվականին Շվեդիայի Կառավարությունը հրապարակեց «Քաղաքականության նպատակները և կառավարական նոր մարմինը. գեղեցիկ հավասարության քաղաքականության արդյունավետ կառավարումը Շվեդիայում» խորագրով զեկույցը:²¹ Հիմնվելով Ընտանեկան բռնության հարցերով ազգային համակարգողի կողմից ավելի վաղ հրապարակված եզրակացության վրա (2012-2014),²² Կառավարության զեկույցում նշվել էր, որ ազգային և տեղական մարմինների միջև համակարգում անհրաժեշտ է բարելավել՝ ստեղծելով նոր կառույց, որը կվերլուծի գեղեցիկ հավասարության, գեղեցիկ պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության հասարակական միտումները և կհամակարգի քաղաքականությունները և միջոցառումներն այդ ոլորտում: Նախատեսված կառույցը պետք է ստանձնի ազգային բոլոր մարմինների փորձագիտական ցանցը համակարգելու գործառույթը, որը նախկինում կատարել են Օյստերգյոթլանդի կոմսության վարչական խորհուրդը և Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության վերաբերյալ գիտելիքի ազգային կենտրոնը: Դրանից գատ, Կոմսության վարչական խորհուրդները պետք է նոր կառույցին տվյալներ տրամադրեն և քննարկեն շրջանային մակարդակում քաղաքական միջոցառումներ իրագործելու լրացուցիչ պահանջները: Խնդիրը քննարկվելու է Խորհրդարանում 2016-ի աշնանը, ինչի արդյունքում կարող է փոխվել համակարգման ազգային մեխանիզմին մասնակցող տարբեր մարմինների փոխգործակցությունը:

21 <http://www.government.se/contentassets/8f596b339f08403ba040ed097cdc2be4/summary-of-the-report-policy-objectives-and-a-new-government-agency.pdf>.

22 <http://www.regeringen.se/contentassets/9d9b0adf4a844a77836ffa9ca6b466df/summary-in-english-of-sou-201449-domestic-violence---a-public-health-issue>.

Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո Շվեդիայի ազգային համակարգող մեխանիզմի մասնակցող մարմինները

3.2. Իսպանիա. համակարգող մեխանիզմի վերաբերյալ պահաջի կատարումը Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի ներքո

Իսպանիան այն պետություններից է, որոնք հայեցակարգային ամբողջական համակարգ են ձևավորել կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի պետական կառույցների ստեղծման նպատակով: Հայեցակարգային այդ համակարգը բնորոշվում է կանոնակարգվածության բարձր աստիճանով՝ օրենքների, որոշումների և դատավարական կանոնների տեսքով, որոնք հիմնականում վերաբերում են կառույցների և գործառույթների համակարգմանը:

2004 թվականի դեկտեմբերին Իսպանիայի կառավարությունն ընդունել է 1/2004 օրգանական օրենքը Գենդերով պայմանավորված բռնությունից պաշտպանության միասնական միջոցառումների մասին: Ի թիվս այլ բաների՝ այդ օրենքով նախատեսվում են միջոցառումներ և քաղաքականություններ բոլոր էական ոլորտներում, ինչպիսիք են կրթությունը, սոցիալական ծառայությունները, առողջապահությունը, դատական համակարգը և տուժողների աջակցումը:²³ Օրենքը մանրամասնեցվել է՝ ընդունելով մի քանի որոշումներ: Ի տարբերություն այլ պետություններում որդեգրված մոտեցման, այս օրենսդրությամբ սահմանվում են համակարգող մեխանիզմի աշխատանքը կարգավորող նորմերը, ինչպես նաև դրա հիմնական գործառույթները և խնդիրները. օրենքի 29-րդ և 30-րդ հոդվածներով նախատեսվում է երկու մարմինների ստեղծումն ազգային մակարդակում՝ Կանանց նկատմամբ հարցերով կառավարական պատվիրակությունը (հետայսու՝ «Կառավարական պատվիրակություն») և Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերի պետական դիտակենտրոնը: Այդ մարմինները պարտավոր են կատարել Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածից բխող բոլոր գործառույթները: Դա նշանակում է, որ մեխանիզմը գործարկող կառույցներն հիմնականում պետական մարմիններն են:

Վերոհիշյալ օրենքի ուժով ստեղծված երկու մարմինները գործում են վարչական բարձր մակարդակում՝ Առողջության, սոցիալական ծառայությունների և հավասարության նախարարության Սոցիալական ծառայությունների և հավասարության պետական քարտուղարության հովանու ներքո:

Կառավարական պատվիրակությունը, որը տեղակայված է նախարարությունում, պարտավոր է մշակել գենդերով պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության դեմ կառավարական պայքարի միջոցառումներ և առաջարկներ, ինչպես նաև համակարգել այս ոլորտում կատարվող բոլոր աշխատանքները: Այն կազմված է Կառավարության պատվիրակից, ով գործում է որպես գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերով ազգային համակարգող և ուղղակիորեն նշանակվում է Իսպանիայի նախարարների խորհրդի կողմից՝ կառավարության որոշմամբ, և ունի երկու տնօրինություններ. առաջինը Գենդերով պայմանավորված բռնության վերաբերյալ իրազեկման, կանխարգելման և տեղեկացման հարցերով տնօրինությունն է, որը զբաղվում է վիճակագրությամբ և հետազոտություններով, իսկ երկրորդը՝ Միջգերատեսչական համակարգման խորհուրդը, որը զբաղվում է գենդերով պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության վերաբերյալ տարբեր նախարարությունների օրենսդրական և քաղաքական նախաձեռնությունների համադրմամբ:

²³ http://www.isotita.gr/var/uploads/NOMOTHESIA/VIOLENCE/SPANISH%20LAW%20Organic%20Act %201_28-12-04%20on%20Violence.pdf.

Կառավարական պատվիրակությունը՝ ներառյալ երկու տնօրինությունները, վարչական մարմին է, որը պատասխանատու է կանանց նկատմամբ բռնության կառավարական քաղաքականության մշակման և այս ոլորտում կատարվող բոլոր աշխատանքների համակարգման համար: Կառավարական պատվիրակության ներկայացուցիչը մեզ հետ հարցազրույցի ընթացքում նշեց, որ ունի մոտ 30 աշխատող և տարեկան մոտ 26 միլիոն եվրոյի բյուջե:

Կառավարական պատվիրակության կառուցվածքը սահմանող որոշումն (թիվ 237/2005) ընդունվել է Կառավարության կողմից 2005-ի տարեկազմին:²⁴ Կառույցի նախնական ձևը պահպանվել է որոշման ընդունումից ի վեր:

Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերի պետական դիտակենտրոնը (հետայսու՝ «Պետական դիտակենտրոն»), որի գործառույթները և դերը համակարգող մեխանիզմի ներսում հստակեցվել են կառավարության որոշմամբ (253/2006), Առողջության, սոցիալական ծառայությունների և հավասարության նախարարությունը կից գործող կոլեգիալ մարմին է: Նախագահողը Սոցիալական ծառայությունների և հավասարության պետական քարտուղարությունն է: Նախագահողին աջակցում են նրա երկու տեղակալները, որոնց պաշտոնները ռոտացիայի սկզբունքով հերթափոխվում են. մեկը՝ Իսպանիայի ինքնավար համայնքների 17 կառավարությունների ներկայացուցիչների, իսկ մյուսը՝ ՀԿ-ների ներկայացուցիչների միջև: Այդ ռոտացիայի նպատակն է ապահովել շրջանային մակարդակի և ՀԿ-ների անմիջական ներկայացվածությունը: Բոլոր նախարարությունները տարին մեկ կամ երկու անգամ հավաքվում են Պետական դիտակենտրոնի նիստում՝ հանդիպելով շրջանային կառավարությունների, գիտական փորձագետների և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների հետ: Տեղեկություններ են փոխանակում և փորձագիտական խորհուրդներ են տալիս Կառավարական պատվիրակությանը՝ կապված միջոցառումների մշակման հետ: Պետական դիտակենտրոնի անդամներն աշխատանքային խմբերում քննարկում են կանանց նկատմամբ բռնության տարբեր խնդիրները և կազմում են գեկույցներ ոլորտի զարգացումների և իրագործվող միջոցառումների և քաղաքականության արդյունավետության մասին: Պետական դիտակենտրոնը 2007-ից սկսած ամեն տարի հրապարակել է տարեկան գեկույց:

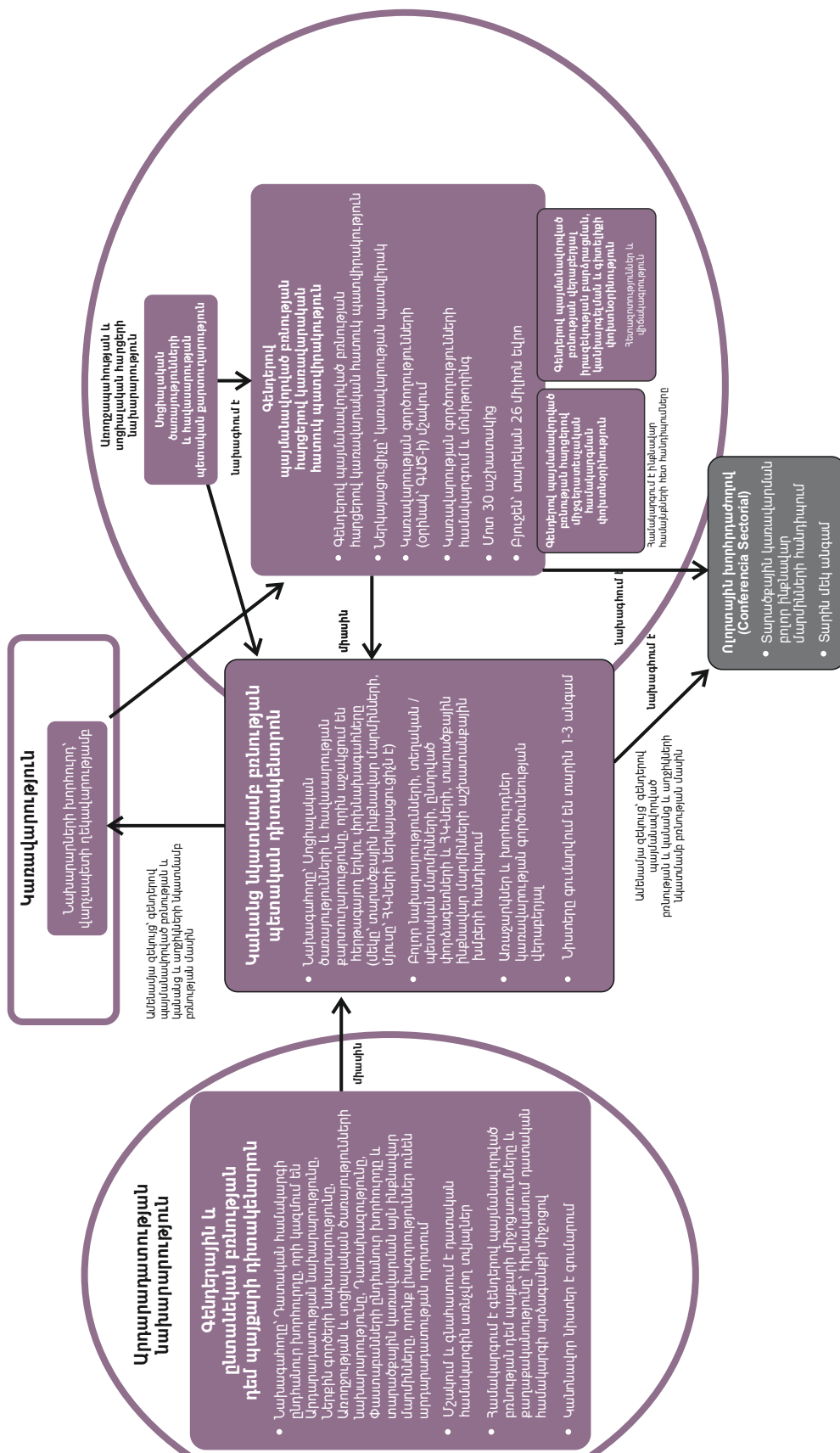
Համակարգման ազգային մեխանիզմի մեջ մտնող հաջորդ մարմինն Ընտանեկան բռնության և գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերի դիտակենտրոնն է: Այն ստեղծվել է 2002 թվականին՝ Արդարադատության նախարարությունում գործող՝ Դատական համակարգի գլխավոր խորհրդին կից: Կազմի մեջ ներկայացված են Արդարադատության նախարարությունը, Ներքին գործերի նախարարությունը, Առողջության, սոցիալական հարցերի և հավասարության նախարարությունը, Պետական դատախազությունը, արդարադատության ոլորտում լիազորություններով օժտված ինքնավար շրջանային կառավարությունները և Իսպանիայի փաստաբանների գլխավոր խորհուրդը: Ընտանեկան բռնության և գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերի դիտակենտրոնի լիազորությունները ներառում են դատական վիճակագրությունից վերցված տվյալների հավաքագրումը և վերլուծությունը (օրինակ՝ հաղորդվող դեպքերի, դատական ակտերի թիվը և այլն) և նշված կառույցների միջև համակարգման բարելավումը: Այն կարող է առաջարկներ ներկայացնել Կառավարությանն արդարադատության ոլորտում միջոցառումների իրագործման անհրաժեշտության մասին:

24 <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d/PPRiCAqhKb7yhssmw5jHDQuNBd+TWAIG8TIFv+GXW/SrrVuM1x0Z4bfe0ApKy1hXDEN2Y3z1x4xRICRdF12r12ruu+JlFSeq68mC8DfoNT21gHWo/4ulijHE>.

Դատական համակարգի գլխավոր խորհրդի դիտակենտրոնը մասնակցում է Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերի պետական դիտակենտրոնի նիստերին:

Ազգային և շրջանային (ինքնավար համայնքների) մակարդակները փոխկապակցված են մի քանի առումներով: Մասնավորապես, Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերի պետական դիտակենտրոնի փոխնախագահի պաշտոնը ռոտացիայի սկզբունքով հերթով զբաղեցնում են շրջանների ներկայացուցիչները: Հաջորդ կապող օղակը Միջգերատեսչական համակարգման հարցերով տնօրինությունն է, որը վերահսկում է նաև գեղդերով պայմանավորված բռնության և կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության քաղաքականությունների իրագործումը շրջաններում: Այս տնօրինության նիստերը գումարվում են տարին մեկ անգամ՝ «Conferencia Sectorial»-ում ինքնավար համայնքների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ: «Conferencia Sectorial»-ը նաև ստանում է Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերի պետական դիտակենտրոնի տարեկան զեկույցը:

Ստաբիլիտետի կոնկրետացման 10-րդ հորիզոնի ներքո իսպանիայի ազգային համակարգող մեխանիզմին մասնակցող մարմինները

3.3. Ֆինլանդիա. Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 29 (2) հոդվածով նախատեսված՝ համակարգող մարմնի վերաբերյալ դրույթի կատարումը

Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի²⁵ (հետայսու՝ «Մարդկանց թրաֆիքինգի մասին կոնվենցիա») 29-րդ հոդվածի ձևակերպումը և նպատակները («մասնագիտացած կառույցներ և համակարգող մարմիններ») նման են Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսվածներին: Այնուհանդերձ, այդ երկու հոդվածներով նախատեսված պարտավորությունները զգալիորեն տարբերվում են սահմանված գործառույթների առումով: Մարդկանց թրաֆիքինգի մասին կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորությունը սահմանափակվում է զուտ համակարգմամբ: Կոնվենցիայի Մասնակից պետությունները պարտավոր են համակարգել մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի պետական ռազմավարությունները, գործողությունները և միջոցառումները և այդ նպատակով ստեղծել մեկ կամ մի քանի համակարգող մարմիններ:

Ֆինլանդիան քաղաքական որոշման հիման վրա մշակել և ներդրել է հայեցակարգ Մարդկանց թրաֆիքինգի մասին կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորությունը մի քանի տարում կատարելու համար: Այդ աշխատանքը ղեկավարել է Ֆինլանդիայի ներքին գործերի նախարարությունը՝ պետական քարտուղարի մակարդակով: Մասնավորապես, ձևավորվել է աշխատանքային խումբը, որը կազմված է եղել ներքին գործերի նախարարության, Արդարադատության նախարարության, Սոցիալական հարցերի և առողջության նախարարության և Ազգային զեկուցողի գրասենյակի ներկայացուցիչներից: Ծրագրով նախատեսվել է նաև գաղափարների և տեղեկությունների փոխանակում այլ պետությունների հետ, որոնք արդեն իսկ ունեն համապատասխան մեխանիզմ և կառավարական և քաղաքական ազգային կառույցների առումով նման են Ֆինլանդիային:

Սույն զեկույցի համար մեր անցկացրած հարցազրույցների հիման վրա պարզել ենք մեխանիզմը մշակելիս կարևորվող չորս հիմնական նպատակները.

- ✓ Արդյունավետության բարձր մակարդակ ապահովել՝ մեխանիզմը պետական քարտուղարի մակարդակով կապելով որոշում կայացնող մարմինների հետ,
- ✓ Ապահովել մշակվող պետական միջոցառումների պատշաճության և վերաբերելիության բարձր աստիճան՝ մեխանիզմի աշխատանքը կապելով թրաֆիքինգից տուժող անձանց կարիքների և հեռանկարների հետ, ներգրավելով աջակցող կազմակերպություններին,
- ✓ Ապահովել ձեռնարկվող միջոցառումների լայն ազդեցությունը՝ ներգրավելով շրջանային (maakunnat/ landskapet) մժակարդակը,
- ✓ Ապահովելով համակարգման ինստիտուցիոնալ առանձնացումը մոնիթորինգային մարմնից:

Այս նպատակներին հասնելու համար ստեղծվել է ընդհանուր կառույց, որը պետք է կատարի համակարգման գործառույթը: Կառույցը կազմված է տարբեր մարմիններից՝ ներառյալ այս նպատակի համար ստեղծված Նոր մարմիններ և արդեն իսկ գոյություն

²⁵ <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371d>

ունեցող մարմիններ. թրաֆիքինգի դեմ պայքարի համակարգող, «Համակարգման քարտուղարություն», ներքին անվտանգության հարցերով նախարարական աշխատանքային խումբ (արդեն իսկ գոյություն ունեցած կառավարական կառույցի մաս), Մշտական քարտուղարությունների ժողով (արդեն իսկ գոյություն ունեցած կառավարական կառույցի մաս) և թրաֆիքինգի դեմ պայքարի երկու ցանցեր:

Մասնավորապես, քաղաքական բարձր մակարդակում կատարվող հայեցակարգային մշակումների միջոցով արդյունավետություն ապահովելու նպատակը ձևակերպվել է՝ հաշվի առնելով այլ պետություններում կուտակված փորձը, որոնց համակարգող մեխանիզմները կարևոր ազդակներ են հաղորդում (ցանցային համագործակցության, գաղափարների և տեղեկությունների փոխանակման միջոցով) մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի աշխատանքի համար, սակայն նրանց անդամները միջոցառումների վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու որևէ իրավասությամբ օժտված չեն:

Այլ պետությունների փորձում արձանագրված այս թերությունից խուսափելու համար Ֆինլանդիայում մարդկանց թրաֆիքինգի խնդիրն ինտեգրվել է որոշումների կայացման և կառավարական քաղաքականությունների ներդաշնակեցման համար պատասխանատու՝ արդեն իսկ գոյություն ունեցող կառավարական մարմինների լիազորությունների մեջ: Դրանց թվում են բոլոր նախարարությունների մշտական պետական քարտուղարների՝ կանոնավոր գումարվող ժողովը և նախարարի մակարդակում պաշտոնատար անձանցից կազմված նախարարական աշխատանքային խումբը: Սկզբում նախատեսվում էր գումարել պետական քարտուղարների կանոնավոր ժողովներ, որոնցում նրանք կզբաղվեին բացառապես մարդկանց թրաֆիքինգի թեմայով, սակայն դա հնարավոր չէր լինի՝ ժամանակի և ռեսուրսների անբավարարության պատճառով: Փոխարենը, պետական քարտուղարի մակարդակը ստանձնեց թրաֆիքինգի դեմ պայքարն համակարգող կառույցի ղեկավարման գործառույթը՝ կապված միջուկորտային կարևոր հարցերի հետ: Դա ներառում է այն միջոցառումները, որոնց իրագործման համար պատասխանատուն վարչական և քաղաքական վերին օղակներն են:

Նախարարական աշխատանքային խումբը (պետական քարտուղարի մակարդակից մեկ աստիճան բարձր) որոշակի դերակատարում է ստանձնում այն ժամանակ, երբ կարևորվում է նախարարի մակարդակով մասնակցությունը, օրինակ՝ մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի գործողությունների ազգային ծրագրի առնչությամբ որոշումներ կայացնելիս: Աշխատանքային այդ խումբը նաև անհրաժեշտության դեպքում քաղաքականության մակարդակում ուղղորդում է կառույցի աշխատանքը:

Վերոհիշյալ ազգային աշխատանքային խմբի առաջարկով ստեղծվել է Համակարգման քարտուղարություն, որը կարևորագույն դեր է կատարում Ֆինլանդիայի ազգային մեխանիզմի շրջանակում: Ներքին գործերի նախարարության Ոստիկանության վարչությունում ստեղծվելով վարչական մակարդակում՝ այդ մարմինը պետք է գործի որպես իրագործման առաջնային պատասխանատու և մասնակի պատասխանատվություն կրի նաև մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացման համար: Այն ղեկավարում է լրիվ դրույթով աշխատող ազգային համակարգողը, ով պատասխանատու է միայն մարդկանց թրաֆիքինգի հետ կապված հարցերով և ունի 60,000 եվրոյի տարեկան բյուջե: Համակարգման քարտուղարության վարչական ենթակայությամբ գործող կառույցներ չկան: Այն որոշակի աջակցություն է ստանում նաև Ներքին գործերի նախարարության Միգրացիայի վարչության երկու աշխատողներից, քանի որ որոշ թեմաներով պատասխանատուն Միգրացիայի վարչությունն է:

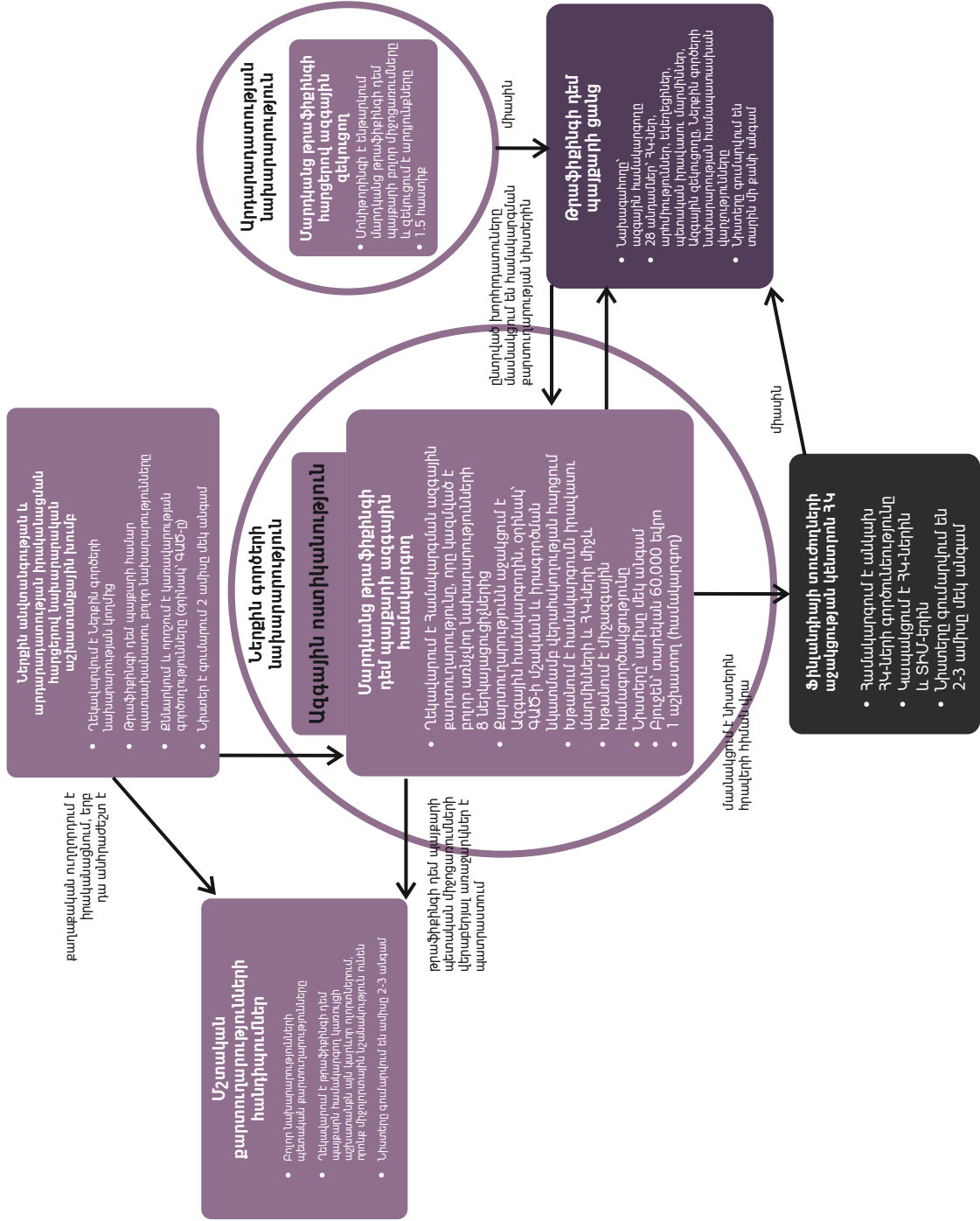
Համակարգման քարտուղարությունում ներկայացված են հետևյալ նախարարությունները: Ներքին գործերի նախարարությունը (ի դեմս մի քանի վարչությունների), Արդարադատության նախարարությունը, Սոցիալական հարցերի և առողջության նախարարությունը, Տնտեսական հարցերի և զբաղվածության նախարարությունը և Արտաքին գործերի նախարարությունը: Նախարարությունների ներկայացուցիչներն առաջադրվում են նախարարությունների կողմից, իսկ Ներքին գործերի նախարարության պարագայում՝ նրա կազմի մեջ մտնող վարչությունների կողմից: Նրանց մասնակցությունը ենթադրում է մասնակցություն նիստերին և համակարգում իրենց նախարարության կամ վարչության հետ՝ կապված այն անդրադարձային հարցերի հետ, որոնցով զբաղվում է Համակարգման քարտուղարությունը:

Համակարգման քարտուղարության նիստերը գումարվում են ամիսը մեկ անգամ: Առաջարկներ են մշակում պետական միջոցառումների վերաբերյալ, օրինակ՝ գործողությունների ազգային ծրագրի տեսքով, ինչպես նաև գնահատում են դրանց իրագործումը և ստեղծում են ցանցեր պետական մարմինների և ՀԿ-ների, ինչպես նաև վարչությունների միջև: Քարտուղարությունը կազմված է մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի խնդիրներով զբաղվող բոլոր վարչությունների ներկայացուցիչներից և նիստերը գումարում է ամիսը մեկ անգամ: Բոլոր անդամները բարձրաստիճան խորհրդականներ են համապատասխան նախարարություններից:

Համակարգման քարտուղարությունը մարդկանց թրաֆիքինգի հետ կապված խնդիրների վերաբերյալ խորհրդատվությունն ստանում է թրաֆիքինգի դեմ պայքարի փորձագիտական ցանցից, որը կազմված է ՀԿ-ների, եկեղեցիների, արհմիությունների և պետական մարմինների (Ոստիկանության ազգային խորհրդի, Սահմանապահ կամ Ներգաղթային ծառայության և գիտակրթական կառույցների) 27 ներկայացուցիչներից: Ազգային համակարգողն այս ցանցին դիմում է ըստ կարիքի, այլ ոչ՝ կանոնավոր կերպով: Կա նաև զուգահեռ ցանց, որը կազմված է միայն ՀԿ-ներից: Պլանավորվում է ստեղծել պետական ֆինանսավորմամբ մարմին, որը կհամակարգի ՀԿ-ներից կազմված ցանցի աշխատանքը:

2009 թվականին մոնիթորինգ կատարելու նպատակով ստեղծվել է Մարդկանց թրաֆիքինգի հարցերով ազգային զեկուցողի պաշտոնը: Դա նորաստեղծ պաշտոն է Արդարադատության նախարարությունում՝ Խորականության բացառման հարցերով օմբուդսմանի գրասենյակի շրջանակում: Չեկուցողը մասնակցում է մարդկանց թրաֆիքինգի հարցերով մասնագիտացող փորձագիտական ցանցին և խորհուրդներ է տալիս Համակարգման քարտուղարությանը:

Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների մասին կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածի ներքո Ֆիլիանդիայի համակարգող մեխանիզմին մասնակցող մարմինները

3.4. Գերմանիա. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածով նախատեսված՝ ազգային համակարգող մարմնի վերաբերյալ դրույթի կատարումը

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածով նախատեսվում է Կոնվենցիայի իրագործումը համակարգող և մոնիթորինգի ենթարկող շրջանակային մարմին ձևավորելու պարտավորությունը: Պահանջվում է քաղաքացիական հասարակության լիարժեք մասնակցությունը: Գերմանիան այս պարտավորությունը կատարել է՝ ստեղծելով մի քանի մարմիններ/կառույցներ: Քանի որ Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 33(1) և 33(2) հոդվածներում տարբերակվում են «հարակից գործողություններին աջակցող» պետական համակարգող մեխանիզմը և «Կոնվենցիայի իրագործումը խթանող, պաշտպանող և մոնիթորինգի ենթարկող» անկախ մեխանիզմը՝ որպես կառավարությունում և դրա կազմից դուրս ստեղծվող մարմիններ: Համակարգման և իրագործման պետական կառույցը «կենտրոնական հանգույց» է, որը ստեղծվել է Չբաղվածության և սոցիալական հարցերի դաշնային նախարարության ցածր վարչական մակարդակում (3 աշխատողներով), Հաշմանդամություն ունեցող անձանց առնչվող հարցերի Դաշնային կառավարական հանձնակատարի հետ միասին, ով կցված է այդ վարչությանը: Նա նշանակվում է Գերմանիայի գործող դաշնային կառավարության (Bundesregierung) կողմից: Նրա գործառույթները և լիազորությունները, ինչպես նաև նրան համարժեք անձնակազմ և ռեսուրսներ տրամադրելու պարտավորությունը սահմանված են օրենսդրությամբ:²⁶ Համապատասխան մարմիններ են ստեղծվել նաև 16 դաշնային երկրամասերի (Bundesländer) մակարդակում: Նրանք կանոնավոր կապի մեջ են դաշնային մակարդակի իրենց գործընկերների հետ:

Դրանից զատ՝ Դաշնային կառավարությունը 2008 թվականին ընդունել է բանաձև, որով Գերմանիայի մարդու իրավունքների ինստիտուտին է պատվիրակել Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի իրագործման անկախ մոնիթորինգը՝ այդպես թվյալ գործառույթը փոխանցելով քաղաքացիական հասարակության կառույցի (հինգ աշխատող):

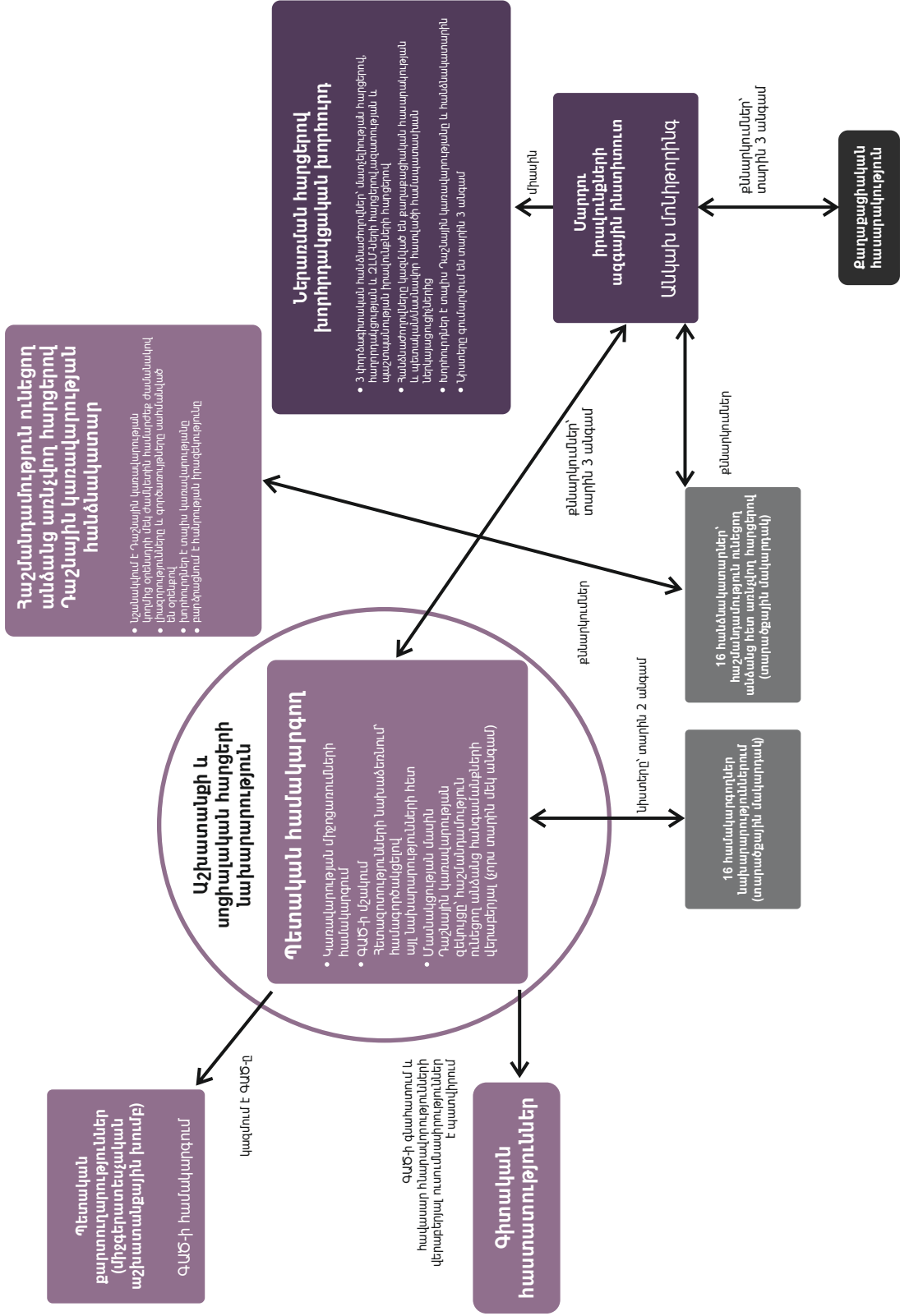
Քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը կազմակերպելու նպատակով ստեղծվել է «Ներառման հարցերով խորհրդակցական խորհուրդ»: Վերջինս կազմված է 14 անդամներից՝ ներառյալ հաշմանդամության հարցերի տարածքային հանձնակատարների ժողովի մեկ ներկայացուցիչ, ՀԿ-ների և հաշմանդամություն ունեցող անձանց ներկայացուցիչներ և մոնիթորինգի անկախ մեխանիզմի (տե՛ս ստորև) և Չբաղվածության և սոցիալական հարցերի դաշնային նախարարության ներկայացուցիչներ, ընդ որում՝ վերջին երկուսը գործում են դիտորդի կարգավիճակով: Խորհրդակցական խորհրդին աջակցում են մասնագիտական երեք հանձնաժողովներ՝ յուրաքանչյուրը կազմված քաղաքացիական հասարակության 20 ներկայացուցիչներից: Այդ հանձնաժողովները ղիբբորոշման տեղեկանքներ են պատրաստում Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի իրագործման մասին՝ իրենց կազմակերպությունների աշխատանքի տեսանկյունից, և այդ տեղեկանքները ներկայացնում են պետական մարմիններին: Գործուղման ծախսերի, համակարգման նիստերի և հասարակայնության հետ կապերի նյութերի համար հատկացվում է տարեկան 30,000 եվրոյի ֆինանսավորում: Խորհրդակցական խորհրդի գործառույթները,

²⁶ Տե՛ս «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հավասար հնարավորությունների մասին օրենքի» («Behindertengleichstellungsgesetz») 17-րդ և 18-րդ հոդվածները:

ընթացակարգերը, մասնակցային իրավունքները և քվորումի կանոնները սահմանված են խորհրդի կանոնակարգով:

Չաշմանդամություն ունեցող անձանց առնչվող հարցերի Դաշնային կառավարական հանձնակատարի և «Կենտրոնական հանգույցի» հետ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների կանոնավոր հանդիպումներ են կազմակերպվում նրանց գրասենյակներում: Դրանից զատ, մոնիթորինգի անկախ մարմինն հյուրընկալում է խորհրդակցություններ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների հետ, որոնց շրջանակում տարեկան երեք անգամ հանդիպում է նրանց հետ:

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՍԱԿ-ի կոնվենցիայի 33-րդ հոդվածի (1)-ին և (2)-րդ մասերի ներքո Քերմանիայի ազգային համակարգող մեխանիզմին մասնակցող մարմինները

4. Ընդհանուր մարտահրավերները և քաղված դասերը

Հարցազրույցները և կարճ հետազոտությունը վեր են հանել նաև առանձին պետություններում համակարգող մեխանիզմների ձևավորման փորձը: Որոշ ոլորտներում արդեն իսկ հնարավոր է խոսել քաղված դասերի մասին, բայց կան նաև ոլորտներ, որոնցում ավելի ճիշտ կլիներ խոսել արձանագրված մարտահրավերների մասին: Դա մասամբ պայմանավորված է տվյալ մեխանիզմների կարգավիճակով. որոշ մեխանիզմներ դեռևս կայացման փուլում են, մյուսներն արդեն իսկ գործում են որոշ ժամանակ: Դա նաև պայմանավորված է հարցազրույցների մասնակիցների՝ փոփոխությունների կարիքը քննարկելու պատրաստակամության աստիճանի տարբերություններով:

Ութ պետություններից յոթը նշել են, որ իրենք մեկ կամ մի քանի պաշտոնական համակարգող մարմիններ են ստեղծել Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված բոլոր գործառնությունները կատարելու նպատակով:²⁷ Անդորան նշել է, որ տվյալ պահին զբաղված է նման մարմնի ստեղծմամբ: Պետությունների կեսից ավելին արդեն իսկ ունենի կառավարական կամ կիսապետական կառույց նախքան Ստամբուլի կոնվենցիայի վավերացումը, օրինակ՝ Կանանց և տղամարդկանց հավասարության ինստիտուտը Բելգիայում, որը ստեղծվել է 2002 թվականին: Այլ պետություններում այդ մարմինները ստեղծվել են վավերացումից կարճ ժամանակ առաջ կամ հետո: Անդորան, օրինակ, վավերացումից մեկ տարի հետո՝ 2015 թվականին, ստեղծել է համակարգող մասնագիտացած մարմին՝ Ընտանեկան և գենդերային բռնության կանխարգելման ազգային հանձնաժողովը:

Գրեթե բոլոր պետությունները նշել են, որ ունեն մեկ կամ երկու մարմիններ, որոնք կատարում են Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված բոլոր չորս գործառնությունները: Որպես կանոն՝ դրանք պետական մարմիններ են, օրինակ՝ նախարարությունների վարչություններ, միջնախարարական աշխատանքային խմբեր, հանձնաժողովներ կամ հանձնախմբեր, որոնք ղեկավարում են պետական պաշտոնյաներ: Որոշ պետություններում ներառված է նաև ՀԿ-ների տեսանկյունը՝ որոշ ՀԿ-ների հրավիրելով անդամակցել աշխատանքային խմբերին կամ հանձնաժողովներին (տես 4.2 կետը): Մոնիթորինգի և գնահատման գործառնությունները սովորաբար չեն վերապահվում վարչական մարմիններից դուրս գործող կառույցների, օրինակ՝ գիտակրթական հաստատությունների:

Դա նշանակում է, որ միջոցառումներ և քաղաքականություններ մշակելու և իրագործելու համար պատասխանատու մարմինները որպես կանոն պատասխանատու են նաև դրանց արդյունավետության գնահատման համար:

Հարցվողների մեծամասնությունը չի ներկայացրել մեխանիզմի բյուջեների գործառնության բացվածքը:

²⁷ Ավստրիա, Բելգիա, Դանիա, Իտալիա, Պորտուգալիա, Սերբիա և Շվեդիա:

4.1 Համակարգումը և իրագործումը

Պետությունների մեծամասնությունն հայտնել է, որ կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի պետական միջոցառումների համակարգումը և իրագործումն ապահովվում են կամ որևէ նախարարության կողմից (որպես կանոն՝ նախարարություն, որը պատասխանատվություն է կրում հավասար հնարավորությունների կանանց կամ սոցիալական հարցերի համար) կամ տարբեր կառույցների միջև համակարգման կառույցների (դրանք վերը նշված միջգերատեսչական աշխատանքային խմբերն են կամ հանձնաժողովները) կողմից: Այդ կառույցների գործառնությունները տարբեր կերպ են սահմանված լինում: Հարցազրույցների մասնակիցները իրենց հիմնական գործառնությունները նկարագրել են որպես տեղեկատվության և գաղափարների կանոնավոր փոխանակում կառույցի ներսում, ընդ որում՝ հաճախականությունը տատանվում է մեկից վեց ամիսը մեկ անգամ, ինչպես նաև ցանցային համագործակցություն պետական մարմինների և դրանց եվրոպական գործընկերների հետ: Կախված իրենց լիազորություններից և ռեսուրսներից, համակարգող մարմինները կազմում են նաև գործող կառավարության ծրագրերը կանանց նկատմամբ բռնության մասին, այսինքն՝ գործողությունների ազգային ծրագրեր, ինչպես նաև կոնկրետ առաջարկներ են ներկայացնում լրացուցիչ միջոցառումների մասին և մշտադիտարկում են դրանց իրագործումը: Ընդամենը հինգ պետություններ են զեկուցել, որ համակարգումը կարգավորող որոշակի նորմեր ունեն տարածքային և տեղական մակարդակներում: Մյուսները տարածքային համակարգման բացակայությունը վերագրել են բյուջետային և մարդկային ռեսուրսների անբավարարությանը:

Հարցազրույցների շրջանակում առաջ քաշված տարբեր խնդիրներից հետևյալներն են մեր զրուցակիցներն համարել ամենաառաջնայինը: Նրանց տեսանկյունից՝ այդ խնդիրները շատ կարևոր դեր ունեն՝ պայմանավորելով համակարգող մեխանիզմների պլանավորման, ստեղծման և գործունեության հաջողությունը կամ ձախողումը:

Միայն համակարգմամբ զբաղվող մարմինների ստեղծումն ազգային և տարածքային մակարդակում

Արդյունավետ համակարգման առաջին կարևոր չափանիշը տվյալ խնդիրը կատարող հատուկ մարմինների ստեղծումն է: Որպես կանոն, այդ մարմիններին աջակցում են աշխատողները: Ոմանք նաև սեփական բյուջե ունեն: Բելգիայի մարմինը, օրինակ, ունի երկու աշխատող, Դանիայինը՝ մեկ լրիվ դրույթով և երկու ոչ լրիվ դրույթով աշխատող, իսկ Ֆինլանդիայինը՝ մեկ հաստիք, ինչպես նաև այլ վարչություններից ստացվող վարչական աջակցություն, որի ծավալն հնարավոր չէ որոշել:

Երբ առկա մարմինը (սովորաբար՝ նախարարությունը) որոշակի պատասխանատվություն ունի համակարգման գործառնության համար, հաճախ հնարավոր չէ քանակապես սահմանել այդ գործառնության հետ կապված բյուջեն, և պարզ չէ, թե այդ մարմնի կազմում քանի հաստիք է կարելի հատկացնել համակարգման աշխատանքներին, կամ՝ թե կոնկրետ աշխատողը միևնույն ժամանակ քանի այլ գործառնությո կարող է ունենալ: Երբ համակարգումը կատարվող գործառնությունների շարքում համարվում է երկրորդային, կողմնակի ինչ-որ աշխատանք, տեղի չի ունենում կանոնավոր հաղորդակցություն և համակարգում համակարգող մեխանիզմի մեջ մտնող այլ նախարարությունների և սուբյեկտների հետ, ինչի հետևանքը վերջին հաշվով լինում է անարդյունավետությունը: Նախարարություններից մեկի ներկայացուցիչը դա ձևակերպեց հետևյալ կերպ.

«Որոշ մարմիններ հիասթափվում են, քանի որ տեսնում են, որ մյուս մարմինն իրենց կողքին է, գերազանց աշխատանք է կատարում, սակայն իրենց հետ չի հաղորդակցվում, և իրենք ժամանակ չունեն կանոնավոր կերպով համագործակցելու համար, ուստի՝ մեր աշխատանքը չի ունենում այն ներուժը, որը կարող էր ունենալ»:

Հարցազրույցների մասնակիցներն ընդհանուր մեխանիզմի համակարգողի դերը հույժ կարևոր են համարել բոլոր շահագրգիռ սուբյեկտների ջանքերի միասնականությունն ապահովելու համար: Համակարգողը կարող է ապահովել բոլոր մարմինների տեղեկացումը, նոր միջոցառումների մշակումը և համաձայնեցումը, որից հետո՝ դրանց իրագործումը: Ըստ այդմ, հարցազրույցների մասնակիցներից մեկը համակարգողի դերն համեմատեց շարժիչի և ղեկը վարողի դերի հետ.

«Պետք է այդպիսի շարժիչ լինի՝ ծրագրի ղեկավարի նման, ով կկայացնի համակարգման ազգային մեխանիզմը և կապահովի նրա աշխատանքը»:

Համակարգման գործառույթի բարձր մակարդակի վարչական և քաղաքական կապերը

Հարցազրույցների մասնակիցներից շատերը՝ վերը նշվածի նման, համակարգման գործառույթն ավելի շատ հասկանում են որպես շարժիչ, որն առաջ է տանում այդ ոլորտում աշխատանքը, այլ ոչ՝ որպես տեղեկատվության, կոնտակտների և հաղորդակցության ապահովման հանգույց: Նրանք խիստ կարևոր են համարում համակարգման գործառույթի կապակցվածությունը վարչական բարձր օղակների հետ: Երբ համակարգման մարմինը նախարարության հետ կապակցված է ցածր վարչական մակարդակում, այն պետք է մեծ ջանք գործադրի, որպեսզի անգամ տվյալ գերատեսչության ներսում ուշադրություն հրավիրի գենդերով պայմանավորված բռնության խնդրին: Բազմաթիվ թեմաների հետ զուգահեռ մրցակցություն է ընթանում ռեսուրսների և քաղաքական առաջնահերթության համար: Ավելին, բարձր մակարդակի կապակցվածությունն օգտակար է նաև այլ առումներով, օրինակ՝ այլ գերատեսչությունների միջոցառումների երկարաժամկետ իրագործման համար: Հիմնվելով իր՝ որպես վարչական ցածր մակարդակի կառույցի փորձառության վրա, Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի իրագործման համակարգողը Գերմանիայում, որը կցված է Չբաղվածության և սոցիալական հարցերի նախարարությանը, ապահովել է Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի իրագործման թեմայի քննարկումը գերատեսչությունների ղեկավարների հերթական հանդիպման ժամանակ, որպեսզի խնդիրն ավելի մեծ ուշադրության արժանանա պետական հիերարխիայի մեջ: Դա արդյունավետ էր տարբեր տեսանկյուններից. նախ, ավելի մեծ թվով գերատեսչություններ մասնակցեցին ԳԱԾ-ի մշակմանը և հանձնառու վերաբերմունք ցուցաբերեցին միջոցառումների իրագործման նկատմամբ: Դրանից զատ, մյուս նախարարություններն ավելի շատ տեղեկացան Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի իրագործման մասին:

Նույնը վերաբերում է միջնախարարական աշխատանքային խմբերի կամ հանձնաժողովների կազմին. որքան ավելի բարձր է պատասխանատու պաշտոնատար անձանց պաշտոնն այլ նախարարություններում, այնքան ավելի մեծ են հանձնաժողովի կամ խմբի՝ կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի միջոցառումների մասին որոշումներ կայացնելու իրավասությունները:

Հարցազրույցների մասնակիցներն ընդգծեցին նաև, որ կարևոր է գենդերով պայմանավորված բռնության թեման ներառել քաղաքական որոշումներ կայացնող կառույցների լիազորությունների մեջ և նրանց կապակցել համակարգող մեխանիզմի հետ: Այսպիսի մոտեցում են որդեգրել Ֆինլանդիան և Սերբիան: Ֆինլանդիայում մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի մեխանիզմը, որը գտնվում է Ներքին գործերի նախարարությունում, սերտ կապեր ունի մշտական քարտուղարների ժողովի հետ: Վերջինս ստանձնում է թրաֆիքինգի դեմ պայքարի համակարգող կառույցի ղեկավարումն անդրոլորտային կարևորություն ունեցող հարցերի համատեքստում: Սերբիայում Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված համակարգող մարմինը ղեկավարում է փոխվարչապետը: Փորձը ցույց է տվել, որ դժվար է երկարատև ժամանակահատվածում պահպանել որոշումներ կայացնող բարձրաստիճան քաղաքական մարմինները, օրինակ՝ մշտական քարտուղարների կամ նախարարների ժողովը, եթե այն զբաղվում է բացառապես մեկ թեմայով: Թեման առկա մարմինների աշխատանքում ներառելու մոտեցումը կարծես ավելի արդյունավետ է: Այս մոտեցման հետ կապված մարտահրավերը թեմաների միջև մրցակցությունն է, ինչն հաստատվում է նախարարության ներկայացուցիչներից մեկի արտահայտած հետևյալ մտքով.

«Բնական է, որ գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերը մրցակցում են քաղաքական այլ հարցերի հետ: Ուստի, որքան կարևոր կհամարեն նախարարներն այդ հարցերը»:

Հետևապես, ընդգծվել է քաղաքական որոշումներ կայացնող մարմինը համակարգող մեխանիզմի հետ պաշտոնապես կապակցելու կամ փոխկապակցելու կարևորությունը:

Մասնագիտական խորհրդատվություն ՅԿ-ներից

Ոչ ոք չի վիճարկում միջոցառումների համակարգման և իրագործման վերաբերյալ ՅԿ-ներից մասնագիտական խորհրդատվություն ստանալու անհրաժեշտությունը: Որքան ավելի կտրված է համակարգող մարմինը կանանց նկատմամբ բռնության ակտիվ գործունեություն ծավալող կազմակերպություններից (օրինակ, երբ որոշումները կայացվում են շատ բարձր վարչական կամ քաղաքական մակարդակում), այնքան ավելի մեծ է վտանգը, որ տուժողների կարիքներն համարժեքորեն արտացոլված չեն լինի մշակվող միջոցառումների մեջ: ՅԿ-ի ներկայացուցիչներից մեկը նկարագրել է մի համակարգող մեխանիզմի փորձը, որը խորհուրդներ տվող մասնագետների կարծիքով ոչ լիովին է հաշվի առնում հետևանքները կրող անձանց կարիքները: Նրա ասածն համահունչ է հարցազրույցների մի քանի այլ մասնակիցների ասածներին, ովքեր կանոնավոր մասնակցություն չեն ունեցել համակարգող մարմինների գործունեությանը:

«Համակարգող մեխանիզմը շատ բարձր մակարդակ ունի, և երբ մենք փոփոխությունների կարիք ենք տեսնում շահառուի մակարդակում, դա հաճախ աննկատ է մնում և դժվար է լուծել»:

Պետությունները խիստ տարբեր մոտեցումներ են որդեգրում՝ ՅԿ-ների և ազդակիր անձանց տեսակետը պետական քաղաքականության և միջոցառումների մեջ արտացոլելու հարցում: Որոշ երկրներում համակարգողը մարմինը կարիքի դեպքում խորհրդակցում է ՅԿ-ների ներկայացուցիչների հետ: Այլ երկրներում ՅԿ-ները մշտական տեղ ունեն համակարգող մեխանիզմի կազմում՝ հանդես գալով որպես միջգերատեսչական մարմնի կազմի մշտական անդամներ: Որոշ դեպքերում համակարգող կառույցն ունենում է

ենթակա թեմատիկ աշխատանքային խմբեր, որոնք մշակում են համակարգող մարմնի նիստերում քննարկվող կոնկրետ առաջարկներ: Հարցազրույցների մասնակիցները, որոնք հիմնականում ՀԿ-ների ներկայացուցիչներ էին, կարծիք հայտնեցին, որ կանոնավոր պարբերականությամբ նիստեր գումարող մարմիններն ավելի լավ միջոցառումներ են մշակում, քանի որ դա ՀԿ-ներին թույլ է տալիս նախապես պլանավորել: Այդ տեսանկյունից՝ ՀԿ-ները պետք է մշտական անդամի կարգավիճակ ունենան համակարգող մարմիններում, որոնք պետք է թափանցիկ և ֆորմալացված կառուցվածք ունենան: Տվյալ մարմնի որոշումների կամ դիրքորոշումների ձևավորումը և որոշումների կայացման վերջնական իրավասություն ունեցողի ով լինելը պետք է բոլորին պարզ լինի: Թափանցիկությունը խիստ կարևոր է նաև այն առումով, թե համակարգող մարմնի աշխատանքի արդյունքներն ինչպես են օգտագործում վարչական և քաղաքական որոշումներ կայացնողները:

Հարցազրույցների մասնակիցները կարծիք հայտնեցին, որ համակարգող մարմիններն ավելի լավ են աշխատում, երբ ՀԿ-ները մասնակցում են առանձին նիստերի օրակարգի սահմանմանը և ընդհանուր պլանավորման գործընթացին, այսինքն՝ յուրաքանչյուր հաջորդ տարվա ընթացքում այդ մարմնի աշխատանքների պլանավորմանը (տե՛ս 4.2 կետը ստորև):

Տարածքային մակարդակի ներգրավումը և համակարգումը տարածքային մակարդակում

Ինչպես նշվեց, միայն հինգ պետություններ են հայտնել, որ քաղաքականությունները և միջոցառումներն համակարգում են տարածքային և տեղական մակարդակներում: Մյուսները տարածքային համակարգման բացակայությունը պատճառաբանել են բյուջետային և մարդկային ռեսուրսների անբավարարությամբ: Տարածքային մակարդակում և տարածքային մակարդակի հետ ոչ բավարար համակարգումն հստակորեն առանձնացվել է՝ որպես կառավարությունների կողմից իրականացվող միջոցառումների շարունակելիության խոչընդոտ: Համապետական և տարածքային մակարդակները կապակցող կառույցների շփումների ինտենսիվության մակարդակի մեծ տարբերություններ կան: Ամենաթույլ շփումը սահմանափակվում է տեղեկությունների և գաղափարների պարբերական փոխանակմամբ: Բելգիայի կառույցը, օրինակ, ավելին է անում. այնտեղ կառավարման բոլոր մակարդակները փոխկապակցված են միմյանց հետ: Յուրաքանչյուր մակարդակ հատուկ համակարգող ունի, ով այդ մակարդակի ներկայացուցիչն է միջգերատեսչական աշխատանքային խմբերի և միջգերատեսչական ժողովների կազմում գործող համատեղ հանձնաժողովներում, որտեղ կայացվում են գեներերով պայմանավորված բռնությանն առնչվող հիմնական որոշումները:

Իսպանիայում էլ է կառույցն այդպիսին, թեպետ այն տարածքային մակարդակում համակարգման ևս մեկ բաղադրիչ ունի: Կանանց նկատմամբ բռնության դիտակենտրոնը մասնակցում է դաշնային մակարդակում: Նախագահում է Սոցիալական ծառայությունների և հավասարության պետական քարտուղարը, ում օգնում են երկու փոխնախագահները: Փոխնախագահի պաշտոնները հերթափոխվում են՝ մեկը Իսպանիայի 17 տարածքային կառավարությունների ներկայացուցիչների, իսկ մյուսը՝ ՀԿ-ների ներկայացուցիչների միջև:

Այս օրինակները հստակեցնում են այն հիմնական բաղադրիչները, որոնք հարցազրույցների մասնակիցներն անհրաժեշտ են համարում տարածքային կառույցների արդյունավետ ներգրավվածության տեսանկյունից. մասնավորապես՝ տարածքների հետ

համակարգման հստակ մանդատը և համատեղ ղեկավարող հանձնաժողովի միջոցով դաշնային և տարածքային մակարդակների փոխկապակցումը:

Ռեսուրսների և արհեստավարժության կարևորությունն համակարգման գործառույթի համար

Ռեսուրսների կարևորությունն արդեն հիշատակվել է: Համարժեք ռեսուրսներ ունենալու անհրաժեշտությունն ակնհայտ է գնահատման և մոնիթորինգի գործառույթների առումով, որոնք ներառում են էմպիրիկ տվյալների հավաքագրումը և հետազոտությունների, մասնավորապես՝ ներկայացուցչական հետազոտությունների պատվիրումը: Ռեսուրսների կարևորությունը բազմիցս է ընդգծվել նաև համակարգման գործառույթի առնչությամբ:²⁸ Առանց ֆինանսական բազայի՝ կառույցները, որոնք կարող են դրսից համապարփակ և բազմաշերտ թվալ, արդյունավետ չեն լինի: Դա ակնհայտ է համակարգման ազգային մեխանիզմի՝ իր առաքելությունը կատարելու հնարավորության վերաբերյալ հարցին նախարարության ներկայացուցի հետևյալ պատասխանից.

«Անկեղծ ասած՝ այնքան էլ ուժեղ չէ, քանի որ չունի սեփական բյուջե, աշխատակազմ, և ֆինանսական և տեխնիկական աջակցության համար կախվածության մեջ է մարմինների այլ անդամներից»:

Թեպետ այս հանգամանքը քաջ հայտնի է, արդյունավետ համակարգման համար անհրաժեշտ ծախսերը կարծես միտում կա թերագնահատել: Սակավաթիվ են այն պետությունները, որոնք բավարար ռեսուրսներ են հատկացնում համակարգման համար: Դրանից զատ, համակարգող մարմինների կեսից ավելին ստիպված են համակարգել համապետական, տարածքային և համայնքային իշխանությունների (օրինակ՝ տեղական սոցիալական ծառայությունների, տարածքային իշխանությունների), ինչպես նաև՝ քաղաքացիական հասարակության համապատասխան սուբյեկտների հետ: Դեռևս պարզ չէ, թե բոլոր այդ համակարգող մարմիններն ինչպես են կատարում իրենց գործառույթներն այն երկրներում, որտեղ դրանք չունեն աշխատակազմ կամ բյուջե:

Կարևոր է, որպեսզի մասնակցող այլ նախարարությունները նույնպես ունենան անհրաժեշտ ռեսուրսներ և փորձագիտական կարողություններ: Նրանք համակարգման գործընթացի մաս են, և պետք է միջոցառումներ իրագործեն: Նրանց նույնպես անհրաժեշտ է հստակ մանդատ, թեմատիկ փորձագիտական կարողություն և համարժեք ռեսուրսներ:

Պլանավորման գործընթացն համապատասխան սուբյեկտների ղեկավարմամբ, քաղաքական կամքի դրսևորմամբ

Հարցազրույցների մասնակիցների փորձը ցույց է տալիս, որ անհրաժեշտ է ժամանակ, տեխնիկական նախապատրաստական աշխատանք, կարևորագույն սուբյեկտների վաղ ներգրավում և քաղաքական աջակցություն, որպեսզի պլանավորվող և ստեղծվող համակարգող մեխանիզմի մեջ ներգրավված լինեն բոլոր կարևոր նախարարությունները, հատկացվեն բավարար ռեսուրսներ, և ապահովվի փորձագիտական կարողությունների

²⁸ Տես նաև Krizsan, Andrea; Pap, Eniko (2016): Implementing a Comprehensive and Co-ordinated approach. An assessment of Poland's response to prevent and combat gender-based violence, Council of Europe (editor), page 25: Առկա է հետևյալ հղումով. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168064ecd8>.

զարգացումը: Համակարգողներից մեկն հետևյալ կերպ ամփոփեց այն հանգամանքները, որոնք պետք է հաշվի առնել կառույցը ստեղծելիս.

«Օգտակար եղավ այն, որ կառույցը լավ էր պլանավորվել Հավասարության նախարարության մշտական քարտուղարի կողմից ղեկավարվող աշխատանքային խմբի կողմից: Այնուհանդերձ, բոլոր սուբյեկտներին համակարգող մեխանիզմի աշխատանքի մեջ իրապես ներգրավելը բավական բարդ եղավ: Դրան շատ նպաստեց առանցքային այլ դերակատարների, օրինակ՝ Արդարադատության նախարարության և Առողջապահության նախարարության կենտրոնական փորձագետների հանձնառու վերաբերմունքը»:

4.2 Մոնիթորինգը և գնահատումը

Ստամբուլի կոնվենցիայի համաձայն՝ մոնիթորինգ նշանակում է դիտարկել, թե ինչպես և որքան արդյունավետ են ազգային, տարածքային և տեղական մակարդակում իրագործվում գենդերով պայմանավորված բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի քաղաքականությունները և միջոցառումները: Մոնիթորինգը ներառում է նաև չափելը և գնահատելը: Մասնավորապես, Ստամբուլի կոնվենցիայի համաձայն, քաղաքականությունները և միջոցառումները գնահատելու համար անհրաժեշտ է գիտական գնահատում: 10-րդ և 11-րդ հոդվածներից բխում է, որ տարաբնույթ պարտավորությունները կապված են պետության մոնիթորինգի գործառույթի հետ՝ տվյալներ հավաքելու և վերլուծելու, ինչպես նաև գիտական հետազոտություններին աջակցելու առումով: Հարցազրույցներում ակնհայտ դարձավ, որ պետությունների միջև կոնսենսուս չկա այն հարցում, թե իրականում ինչ է նշանակում մոնիթորինգը և գնահատումը, ինչպես են տարբերվում այդ երկու գործառույթները, և ով կարող է լավագույնս կատարել այդ գործառույթները: Սույն ուսումնասիրության մեջ ներառված պետություններին կարելի է երեք խմբի բաժանել.

(1) Որոշ պետություններ նշել են, որ պետական մարմիններն են կատարում գնահատումը և մոնիթորինգը՝ նախարարությունների ընթացիկ պարտականությունների շրջանակում, ներառյալ տարեկան հաշվետվությունները և պարբերական հաշվետվությունները CEDAW-ի ներքո կամ ՄԱԿ-ի կամ Եվրոպայի խորհրդի համապատասխան հարցաշարերի հիման վրա:

(2) Որոշ պետություններ ստեղծել են մարմիններ, որոնք ղեկավարվում են համակարգող մեխանիզմների կազմում գործող պետական պաշտոնատար անձանց կողմից, օրինակ՝ Իսպանիայի Կանանց նկատմամբ բռնության պետական դիտակենտրոնը: Այդ մարմիններից մի քանիսն հավաքում են տվյալներ և գնահատում են պետության միջոցառումները և ռազմավարությունները: Նրանք նաև ձգտում են ընդհանուր առմամբ բարելավել տվյալների հավաքումը և պահպանումը պետական այն մարմիններում, որոնց աշխատանքն առնչվում է կանանց նկատմամբ բռնության խնդիրներին: Դրա վառ օրինակ է Իսպանիայի պետական դիտակենտրոնը, որը ցուցանիշների ընդգրկուն համակարգ է մշակել, որով պարզում է գենդերով պայմանավորված բռնության շրջանակը և իրադրությունը: Տվյալների տարբերակված և միասնական հավաքագրումը երաշխավորելու համար հանդիպումների և այլ միջոցառումների շրջանակում պետական այլ մարմիններին կոչ է արվել ընդունել ցուցանիշների այդ համակարգը: Հարցաշարում նշվել է, որ Իտալիայում նախատեսվում է ստեղծել կանանց նկատմամբ բռնության մասին

տվյալների միասնական համապետական շտեմարան, որում կմեկտեղվեն պետական բոլոր մարմինների առկա և նոր տվյալները:

(3) Պետությունների երրորդ խումբը մոնիթորինգի և գնահատման գործառույթների մի մասն արտապատվիրակում է պետական համակարգից դուրս գործող անկախ մարմինների: Դա կարող է արվել՝ որոշակի գործառույթի կատարումը կոնկրետ կառույցի հանձնարարելու կամ կոնկրետ ուսումնասիրություններ պատվիրակելու միջոցով: Շվեդիայում, օրինակ, Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության վերաբերյալ գիտելիքի ազգային կենտրոնը (ունի Ուպսալայի համալսարանի ինստիտուտի կարգավիճակ) ստեղծվել է դեռ 1994 թվականին: Բելգիայում կառավարությունից անկախ կառույցի լիազորված գործառույթները ներառել են քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներից և գիտնականներից կազմված փորձագիտական խմբի աշխատանքի համակարգումը: Այդ ցանցը վերլուծում է միջոցառումները և կարծիք է հայտնում ԳԱԾ-ի իրագործման առաջընթացի մասին: Այն նաև հարթակ է, որում շահագրգիռ սուբյեկտները տեղեկություններ և լավագույն փորձ են փոխանակում, պարզում են խնդիրները և բարելավման ուղղությունները: Դրանից զատ, կատարվում է օրենքների, ԳԱԾ-երի և ռազմավարությունների գնահատում համալսարանների կամ անկախ կառույցների կողմից:

Դիտարկելով վերոհիշյալ օրինակները՝ կարելի է առանձնացնել մի շարք կարևոր հանգամանքներ, որոնք առնչվում են իրագործման և մոնիթորինգի/գնահատման գործառույթներին:

Մոնիթորինգի և անկախ գնահատման ինստիտուցիոնալ առանձնացումը

«Միզուցե լավ է, երբ ինչ-որ մեկը ներկայացնում է հայացք դրսից»։ Նման եզրակացություն հնչեցրեց նախարարություններից մեկի ներկայացուցիչը, որի վարչությունը զբաղվում է գենդերով պայմանավորված բռնության դեմ պայքարի պետական միջոցառումների գնահատմամբ և մոնիթորինգով: Նա ի նկատի ուներ այն, ինչ մեր զրուցակիցներից մի քանիսը նկարագրել էին որպես պետական միջոցառումների գնահատման արտաքին տեսանկյուն ունենալու անհրաժեշտություն: Այդ գնահատումն համահունչ է նաև համապետական մոնիթորինգի մեջ մարդու իրավունքները պաշտպանելու մոտեցմանը, որն անդրադառնում է համապատասխան գործառույթներով օժտված կառույցների ինստիտուցիոնալ անկախությանը:²⁹

Երբ համակարգող մեխանիզմներն այնպիսի ձև են ընդունում, որում մոնիթորինգը կապված է պետական մարմինների հետ, ավելի հեշտ է ստեղծել գենդերով պայմանավորված բռնության միջադեպերի վերաբերյալ վարչական տվյալներ հավաքող կառույց: Տվյալների հավաքագրումը, սակայն, բավարար չէ: Անհրաժեշտ է, որպեսզի տվյալները գիտական վերլուծության ենթարկելու միջոցով պարզվի, թե արդյոք պետության ընտրած միջոցառումներն հասել են նշանակետին, և թե արդյոք և որքանով են դրանք ունենում ցանկալի ազդեցությունը: Երբ կոնկրետ իրավիճակում սերտ ինստիտուցիոնալ կապեր գոյություն ունեն միջոցառումներն իրագործողների և դրանց համար քաղաքական պատասխանատվություն կրողների, իսկ մյուս կողմից՝ դրանց արդյունավետությունը գնահատողների միջև, կամ անգամ երբ այդ երկու խմբերը նույնն են, պարարտ հող է ձևավորվում շահերի բախումների և վերլուծության հիմնավորվածության թուլացման համար:

²⁹ Տե՛ս, օրինակ, Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 33 (2) հոդվածը կամ հոշտանգման դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի Կամընտիր արձանագրության (OPCAT) 17f հոդվածը:

Կանանց նկատմամբ բռնության ցուցանիշներն առկա պաշտոնական վիճակագրության մեջ քայլ առ քայլ ներդնելը և համապարփակ հայեցակարգային մոտեցման շրջանակում նոր տվյալներ հավաքագրելը

Ստամբուլի կոնվենցիայով պետությունների վրա դրված՝ տվյալներ հավաքագրելու պարտավորության շրջանակը շատ լայն է, ինչը պարզ է դառնում թե՛ Կոնվենցիայի տեքստից, թե՛ բացատրական զեկուլյցից: Այդ պարտավորությունը ներառում է հետևյալ պահանջները.

- ✓ Ժամանակի ընթացքում կանոնավոր կերպով տվյալներ հավաքագրելը,
- ✓ Կոնվենցիայով նախատեսված բռնության բոլոր ձևերի մասին տվյալներ հավաքագրելը,
- ✓ Վերաբերելի այլ տվյալներ հավաքագրելը, որոնք կախված պետությունից՝ կարող են ներառել առողջապահական ծառայություններից, սոցիալական պաշտպանության ծառայություններից, իրավապահ մարմիններից, ՀԿ-ներից և դատական համակարգից հավաքագրվող տվյալներ,
- ✓ Դաշնային, տարածքային և տեղական մակարդակներում տվյալներ հավաքագրելը,
- ✓ Տվյալներ հավաքագրելը՝ ներառելով դրանց բացվածքն ըստ սեռի, տարիքի, բռնության տեսակի, տուժողի և իրավախախտի հարաբերությունների, աշխարհագրական վայրի և այլ գործոնների, որոնք պետությունը կհամարի կարևոր, օրինակ՝ ըստ հաշմանդամության:

Տվյալների վերոհիշյալ վերջին կետում նշված տեսակները պարտադիր չեն, և ցանկը սպառնիչ չէ: Հաշվի առնելով հատկապես վերջին երկու տարիների զարգացումները, Էական պետք է համարել իրավախախտի և տուժողի կացության կարգավիճակի հանգամանքը, ինչպես նաև ներգաղթի և ապաստանի իշխանությունների կողմից հավաքվող տվյալները:

Հաշվի առնելով տվյալների հավաքագրման գործառույթի ծավալը, զարմանալի չէր, որ նախարարություններից մեկի ներկայացուցիչն ասաց. «Այդ տվյալները բարելավվելու կարիքը եղել է և կա»: Տվյալ մեկնաբանությունը բացահայտում է քայլ առ քայլ իրագործելու անհրաժեշտությունը՝ բազմաթիվ պետությունների որդեգրած մոտեցման նման: Այն նաև բխում է որոշ պետությունների, մասնավորապես՝ Իսպանիայի փորձից, որոնք սկսել են աշխատել այս ոլորտում իրենց տվյալների հավաքագրման բարելավման ուղղությամբ դեռ 2006 թվականին և արդեն իսկ զգալի առաջընթաց ունեն: Իսպանիան համակարգող մեխանիզմի կազմում առանձին մարմին է ստեղծել, որը պատասխանատու է հետազոտությունների և վիճակագրության համար: Համակարգող մեխանիզմին ներգրավված բոլոր նախարարությունները ներկայումս մասնագիտացված վիճակագրություն են պատրաստում՝ Վիճակագրության ազգային ինստիտուտի աջակցությամբ: Դա պայմանավորված է նրանով, որ տևական ժամանակ մշակվել է հայեցակարգը և Իսպանիայի իրավասու մարմինների շրջանում լոբբինգ է արվել Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերով կառավարական հատուկ պատվիրակության կողմից: Ստացված տեղեկությունների համաձայն՝ միջգերատեսչական մակարդակում տվյալների սինքրոնացման աշխատանքն ուղղված է այնպիսի ցուցանիշների, ինչպիսիք են կնասպանությունների թիվը երկրում, որը կապված է մեկից ավելի իրավասու մարմինների լիազորությունների հետ:

Այսպիսով, չսահմանափակվելով պետական միջոցառումների և քաղաքականությունների նպատակները և ազդեցությունը գնահատելու լավագույն մեթոդի վերաբերյալ հարցադրումներով, պետությունները ներկայումս նաև բարելավում են բազային տվյալները՝ լուծելով հիմնարար խնդիր: Որոշ պետություններ հաջորդ քայլ են համարում տվյալների հավաքագրման քաղաքականությունը փոխելը, մասնավորապես՝ քանակական տվյալների հավաքագրումն սկսելը՝ տարիքային և սեռային բացվածքով: Որոշ պետություններ էլ փորձում են հաղթահարել ընթացակարգերի թափանցիկությունը բարելավելու մարտահրավերը՝ իրավախախտումների մասին հաղորդումների ներկայացումից մինչև դրանց հնարավոր քրեական հետապնդումը, և այդ համատեքստում տեղեկություններ են հավաքում գենդերով պայմանավորված բռնության մասին՝ ներառյալ տուժողների և ենթադրյալ իրավախախտների տարիքը և սեռը և միմյանց նրանց ունեցած հարաբերությունների բնույթը:

Եվրոպայի խորհրդի կողմից 2008 թվականին հրապարակված ուսումնասիրությունն անդրադարձել է տվյալների հավաքագրմամբ զբաղվող պետական և ոչ պետական տարբեր մարմիններին, ինչպես նաև տվյալների պաշտպանության հարցում դրանց որդեգրած ներկայիս մոտեցումների սահմանափակումներին: Ուսումնասիրության հեղինակներն առաջարկություններ են ձևակերպել գենդերով պայմանավորված բռնության վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման համապարփակ համակարգերի ստեղծման մասին: Ուսումնասիրության արդյունքներում, հատկապես՝ գործընթացի համեմատաբար վաղ փուլերում գտնվող պետությունների մասով, ընդգծվել է տվյալների հավաքագրման համար ընդհանուր ռազմավարություն մշակելու կարևորությունը: Հեղինակները խորհուրդ են տվել պետական մարմիններին՝ ռազմավարության մշակման շրջանակում աշխատել հասարակական մակարդակում ակտիվ ինստիտուտների, հետազոտողների և գործակալությունների հետ: Ուսումնասիրությամբ նաև բացահայտվել է, որ հետևյալ տարրերը կարևոր նշանակություն ունեն տվյալների հավաքագրման համապարփակ համակարգ ձևավորելու տեսանկյունից. տվյալների հավաքագրման ներկայիս գործելակերպերի ամբողջական գույքագրում, ցուցանիշների միասնական համակարգի մշակում, գործընթացը ղեկավարող կենտրոնական համակարգող մարմնի գոյություն, յուրաքանչյուր մակարդակում (գործառնական, վերահսկողական և այլ) պարտականությունների հստակ սահմանում և կանոնավոր վերապատրաստում տվյալների հավաքագրմամբ զբաղվող անձանց համար: Վերջապես, ուսումնասիրության մեջ ներկայացվել է վարչական տվյալների հավաքագրման օրինակելի մոտեցում:³⁰

Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների պատրաստած տվյալների ներառումը

Հարցազրույցների մասնակիցներն համարում են, որ կարևոր է մոնիթորինգի մեջ ներառել նաև քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների տվյալները: Քաղաքացիական հասարակության ներգրավումը մոնիթորինգի մեջ կարծես խնդրահարույց չէ, երբ պետք է փորձագիտական գիտելիքը փոխանակել պետական կառույցի հետ՝ ցանցային համագործակցության կամ խորհրդակցությունների միջոցով: Նույնչափ ակնհայտ չէ, սակայն, թե պետական կառույցն ինչպես պետք է հավաքի շահառուների մասին տվյալներ կանանց ապաստարաններից, խորհրդատվական կենտրոններից, արտակարգ թեժ գծերից և աջակցող հեռախոսագծերից, որոնց գործունեությունը կազմակերպում են ՀԿ-ները: Տարբեր կառույցների կողմից տվյալների

30 Ruuskanen, Elina; Aromaa, Kauko (2008): Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe Member States, Council of Europe (Editor). Available at [http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-DC\(2008\)Study_en.pdf](http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-DC(2008)Study_en.pdf).

հավաքագրման ստանդարտացված մոտեցումների դժվարությունն ընդգծելուց զատ, հարցազրույցների մասնակիցները որոշ վերապահումներ ներկայացրեցին շահառուների պաշտպանության մասին: Ոմանք կարծիք հայտնեցին, որ պարտադիր պետք է բացառել տվյալների հավաքագրման հետևանքով շահառուների մասին տվյալները պետական մարմիններին հասանելի դարձնելը:

Տվյալների առնչությամբ թափանցիկություն ապահովելը և հետադարձ կապի մեխանիզմներ ապահովելը

ՅԿ-ների գրեթե բոլոր ներկայացուցիչներն ընդգծեցին, որ պետության կողմից մշակվող տվյալները պետք է ինչ-որ կերպ հասանելի դարձվեն ավելի լայն լսարանին: Դա համահունչ է Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածում նախատեսված պարտավորությանը և համապետական մակարդակում կանոնավոր հաշվետվություններ ներկայացնելու գործընթացին: Ստամբուլի կոնվենցիայի մասնակից պետություններին զգալի ազատություն է թողնված կանոնավոր հաշվետվությունների հարցում, և այդ պարտավորությունը տարբեր պետություններում տարբեր կերպ է իրագործվել: 11 (4) հոդվածի համաձայն, նրանք ազատ են ընտրել ձևը և մեխանիզմը, ինչպես նաև տրամադրվող տեղեկատվության տեսակը:

Որոշ պետություններ պարզել են, որ կանոնավոր հաշվետվություններով տվյալներ ներկայացնելն օգնում է կանանց նկատմամբ բռնության ինդիքը պահել հանրության տեսադաշտում և արժեքավոր հետադարձ կապ է տալիս գենդերով պայմանավորված բռնության դեմ պայքարող կազմակերպություններին և կառույցներին: Իսպանիայում, օրինակ, Գենդերային և ընտանեկան բռնության դիտակենտրոնի Դատական վիճակագրության ծառայությունը (տես 3.2) կանանց նկատմամբ բռնության վերաբերյալ եռամսյակային վիճակագրական հաշվետվություններ է ուղարկում երկրի բոլոր դատարաններին:

Մյուս պետությունները տարեկան հաշվետվություններ են հրապարակում: Շվեդիայում, օրինակ, այդ հաշվետվությունները պատրաստվում են առանձին վարչական միավորների կողմից: Շվեդիայի 21 կոմսությունները տարեկան հաշվետվություններ են ներկայացնում միջոցառումների և քաղաքականությունների տեղական իրագործման մասին: Համապատասխան նախարարություններում պատասխանատուներն իրագործման մասին տարեկան հաշվետվություններ են ուղարկում իրենց նախարարներին: Կանանց նկատմամբ բռնության դիտակենտրոնն Իսպանիայում նույնպես տարեկան հաշվետվություններ է ներկայացնում գենդերով պայմանավորված բռնության մասին:³¹

Տուժողների տեսանկյունը կարևորելը

Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կոչ արեցին գենդերով պայմանավորված բռնությունից տուժողների տեսանկյունն ուշադրության կենտրոնում պահել միջոցառումների և համակարգող մեխանիզմի աշխատանքի (չորս գործառույթների շրջանակում) իրագործման գերակայությունները որոշելիս: Նրանք նշեցին, որ դա ոչ միշտ է արվում, հատկապես երբ ընթացիկ քաղաքական գործընթացները կամ առաջարկվող օրենսդրությունն ազդում են համակարգող մեխանիզմի աշխատանքի և գերակայությունների վրա:

³¹ Stén, օրինակ, 7th annual report of the Observatory on Violence against Women 2015: Առկա է հետևյալ հղումով.
http://www.violenciagenero.msssi.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/colecciones/pdf/VII__Informe_Ejecutivo_Ingles1.pdf.

4.3. Քաղաքացիական հասարակության ներառումը

Քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտները կարևոր ռեսուրս են թե՛ տուժողներին աջակցելու, թե՛ գեներով պայմանավորված բռնությունը կանխելու տեսանկյունից: Նրանք ծանոթ են տուժողների խնդիրներին և կարիքներին, ինչի շնորհիվ կարողանում են տուժողների տեսանկյուններն հաշվի առնել քաղաքականություններ և միջոցառումներ մշակելու, իրագործելու և գնահատելու գործընթացում: Նրանք նաև քննադատական տեսակետ են ներկայացնում կառավարության գործունեության վերաբերյալ: Քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտների ներգրավումը, օրինակ, ազգային համակարգող մեխանիզմի աշխատանքին կարող է բարելավել գեներով պայմանավորված բռնության դեմ պայքարի մարտահրավերներն հաղթահարելու՝ կառավարական մարմինների կարողությունը:

Ստամբուլի կոնվենցիայի համաձայն՝ պետությունները պարտավոր են ապահովել քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի ջանքերին: Այդ մասնակցությունը պետք է տեղի ունենա արդյունավետ համագործակցության ձևով (հոդված 9): Այդ պարտավորությունը չի սահմանափակվում տուժողներին պաշտպանելու և խորհուրդներ տալու գործառույթով՝ քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածությունն ապահովելով նաև քաղաքական գործընթացներին:

4.3.1 Մասնակցության տարբեր տեսակները և կառույցները

Քաղաքացիական հասարակությունն այս կամ այն կերպ մասնակցում է մեր ուսումնասիրած բոլոր մեխանիզմների աշխատանքին: Ազգային մակարդակում համակարգող մեխանիզմներում ներկայացված են հիմնականում այն ՅԿ-ները, որոնք զբաղվում են քաղաքական գործունեությամբ, մասնավորապես՝ հովանոցային կամ լոբբինգային կազմակերպությունները: Նրանց հիմնական գործառույթը գեներով պայմանավորված բռնությանն առնչվող մասնագիտական խորհուրդներ և տվյալներ տրամադրելն է համակարգող մեխանիզմի մեջ մտնող տարբեր մարմիններին: Նրանց մասնակցությունը կարող է տարբեր ձևաչափեր ունենալ՝ ներառելով, օրինակ, տեղեկությունների և խորհուրդների միակողմանի տրամադրումը կամ գաղափարների և տեղեկությունների փոխանակումը, կամ՝ տվյալների տրամադրումը հետազոտությունների և գնահատման համատեքստում: Քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտներն հիմնականում ներգրավված են միջոցառումների մշակման և գնահատման փուլերին, որն ակնհայտորեն նշանակում է, որ նրանք չեն մասնակցում վարչական կամ քաղաքական մակարդակում միջոցառումների կամ քաղաքականությունների մասին որոշումների կայացմանը:

Գնահատված պետությունների մեծ մասում ՅԿ-ները մասնակցում են՝ միջգերատեսչական խմբի անդամի կարգավիճակով: Որոշ պետություններում, սակայն, պետությունը ստեղծել և որոշ չափով ֆինանսավորում է ֆորմալ ընթացակարգերով աշխատող հատուկ կառույց, որն ապահովում է քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտների ներգրավումը: Գերմանիայում, օրինակ, Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի համակարգող մեխանիզմին ՅԿ-ներին ներգրավելու նպատակով ստեղծվել է Ներառման հարցերով խորհրդատվական խորհուրդ: Այդ մարմնում միավորվում են ՅԿ-ները և հաշմանդամություն ունեցող անձանց կազմակերպությունները: Այն խորհուրդներ է տալիս Հաշմանդամություն ունեցող

³⁵ See footnote 33.

անձանց հարցերով դաշնային անկախ հանձնակատարին և օգնություն է ստանում փորձագիտական հանձնաժողովներից, որոնք աշխատում են Կոնվենցիայի կոնկրետ հարցերի ուղղությամբ և առաջարկներ են մշակում կառավարության միջոցառումների վերաբերյալ, որոնք ներկայացվում են խորհրդատվական խորհրդի կողմից: Խորհրդի հերթական նիստերը գումարում է Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով դաշնային անկախ հանձնակատարի աշխատակազմը, որը գործում է Չբաղվածության և սոցիալական հարցերի նախարարությանը կից: Աշխատանքային կանոնակարգ է մշակվել Ներառման հարցերով խորհրդատվական խորհրդի համար, որն անդրադառնում է նաև ընթացակարգերին և քվորումի հարցերին: Հատուցվում են մասնակիցների գործուղման ծախսերը:

Որոշ պետություններում համակարգող մեխանիզմի աշխատանքը կազմակերպող նախարարությունն հատուկ հաստիք է ֆինանսավորում, որը համակարգում է ՀԿ-ների ցանցի աշխատանքը և մասնակցում այն նիստերին, որոնցում ՀԿ-ների ներկայացուցիչները գաղափարներ և փորձ են փոխանակում: Մեզ հետ հարցազրույցներում նկարագրված՝ մասնակցության ամենաթույլ ձևն այն էր, երբ ՀԿ-ների ներկայացուցիչները ժամանակ առ ժամանակ հրավիրվում են պետական մարմիններ՝ նրանց պարզապես խնդրելով ներկայացնել իրենց գործնական փորձը:

4.3.2 Պետական և ոչ պետական մարմինների տարբերվող տեսակետները և ակնկալիքները

Ինչպես և կարելի էր ակնկալել, քաղաքացիական հասարակությունը և պետական մարմինները խիստ տարբեր տեսակետներ ունեն և տարբեր կերպ են գնահատում քաղաքացիական հասարակության և պետական մարմինների միջև համագործակցությունը: Պետական մարմինների ներկայացուցիչներն հարցազրույցների ընթացքում նշեցին, որ իրենք ընտրում են ՀԿ-ներին, նշանակում են ՀԿ-ներին և ՀԿ-ներին ըստ կարիքի հարցեր են տալիս մասնագիտական աշխատանքի և գործնական փորձի վերաբերյալ: Նրանք քաղաքացիական հասարակությունն ընդհանուր առմամբ կարևոր սուբյեկտ են համարում, որի ներգրավումը հարցականի տակ չի դրվում:

Ի հակադրություն, քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտները բավական քննադատաբար են վերաբերվում իրենց մասնակցությանը՝ անկախ դրա ձևից: Նրանք նկատում են որոշ դրական կողմեր, օրինակ՝ քաղաքացիական հասարակության ներսում համագործակցության ցանցերի ամրապնդումը և մասնագիտական ստանդարտները բարելավելու հնարավորությունը: Նրանք նաև գնահատում են նախարարությունների հետ ուղղակի և կազմակերպված ձևով աշխատելու հնարավորությունը՝ այն շահեկան համարելով մեխանիզմի կազմում իրենց կողմից արվող աշխատանքի համար: Այնուհանդերձ, քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներն հարցազրույցների ժամանակ նշեցին նաև, որ գոհ չեն կառավարական մարմինների հետ իրենց խորհրդակցության արդյունքներից. նրանք ասում են, որ իրենք չգիտեն, թե վերջին հաշվով ինչ է տեղի ունենում իրենց ներկայացրած առաջարկների և քննադատության հետ, և հարց են տալիս, թե արդյոք դա ընդհանրապես ունենում է որևէ ազդեցություն: Ազգային համակարգող մեխանիզմների մեջ մտնող որոշ մարմիններ համարվում են բավարար թափանցիկություն չունեցող: Քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտներն երբեմն համարում են, որ իրենք մեխանիզմի ձևական մասնակիցներ են:

Քննադատությունը պայմանավորված է նաև համակարգող մեխանիզմից ունեցած չափազանց բարձր ակնկալիքներով: Դրա մասին է վկայում հարցազրույցների ժամանակ

ՅԿ-ների ներկայացուցիչներից մեկի հայտնած հետևյալ միտքը.

«Ուստի, եթե կա խնդիր, այն ներկայացնում ես ցանցին և պաշտոնական եղանակով, համակարգող մեխանիզմին, որից հետո այն լուծվում է»:

Ամփոփելով հարկ է նշել, որ հնարավոր է առանձնացնել կոնկրետ մարտահրավերներ, որոնց հիման վրա անհրաժեշտ է քննարկել քաղաքացիական հասարակության հետ արդյունավետ համագործակցության կազմակերպման ուղիները՝ հաշվի առնելով ուժերի հարաբերակցությունը պետության՝ որպես ֆինանսավորման աղբյուրի և քաղաքացիական հասարակության (որն հաճախ հանդես է գալիս դրամաշնորհներ ստացողի դերում) միջև:

4.3.3 Մարտահրավերները

Չարցագրույցներում պարզ դարձան քննադատության հիմքերը և դրանց հետ առնչվող խնդիրները: Շատերն արտացոլված են Որոշումների կայացման գործընթացին քաղաքացիական մասնակցության լավ գործելակերպի վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի կանոնագրքում:³² Կանոնագրքում սահմանվում են ՅԿ-ների և պետական մարմինների միջև կառուցողական հարաբերությունների ձևավորման չորս սկզբունքները (մասնակցություն, վստահություն, հաշվետվողականություն, թափանցիկություն և անկախություն), ինչպես նաև նպաստավոր միջավայրի ձևավորման պայմանները, որոնք պետք է կիրառել մասնակցության չորս աստիճաններում՝ տեղեկատվության փոխանակում, խորհրդակցություն, երկխոսություն և գործընկերություն:

Պետական մարմինների կողմից նախաձեռնված և պահանջվող ոչ կանոնավոր խորհրդակցությունները

Որոշո ՅԿ-ներ նշեցին, որ իրենց մասնակցությունն հիմնականում պայմանավորվում է միայն պետական մարմինների ունեցած կարիքներով: Պետական մարմիններն են որոշում, թե որքան հաճախ են հանդիպումներ տեղի ունենում, ընդ որում՝ հանդիպումները նշանակվում են այնպես, որ հարմար լինի նախարարություններին: ՅԿ-ները չեն ներգրավվում նաև հանդիպումների օրակարգի սահմանմանը: Նախարարությունները դրանք բխեցնում են իրենց ընթացիկ կարիքներից: ՅԿ-ներն համարում են, որ դա հասկանալի է՝ ելնելով քաղաքական գործընթացների հրամայականներից:

ՅԿ-ների ընտրությունը չի արտացոլում գենդերով պայմանավորված բռնության բոլոր ձևերը և այդ բռնությունից տուժող բոլոր անձանց շահերը

Չարցագրույցներից պարզ դարձավ նաև, որ երբ քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը տեղի է ունենում հանձնաժողովներում պետական մարմիններին զուգահեռ ՅԿ-ների մասնակցության ձևով, ապա հաճախ պետական մարմիններն են ընտրում մասնակցող ՅԿ-ներին: Քաղաքացիական հասարակությունն իր ընտրած պատվիրակներին ուղարկելու իրավունք չունի: Դրա հետևանքով որպես կանոն այդ հանձնաժողովների կազմում ընտրվում են խոշոր և հայտնի ՅԿ-ները, և բավարար չափով ներկայացված չեն լինում թերներկայացված խմբերի, օրինակ՝ միգրանտների կազմակերպությունների, փոքր ՅԿ-ների կամ ինքնակազմակերպված խմբերի

³² Առկա է հետևյալ հղումով. https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168_02eed5c.

տեսակետները: Դա հղի է այդ տեսակետներն հաշվի չառնելու ռիսկով: Դրանից զատ, հնարավոր է, պետական միջոցառումներ մշակելիս հաշվի չեն առնվի գենդերով պայմանավորված բռնությունից տուժող մարզինալացված խմբերի ունեցած՝ աջակցության կարիքները:

ՅԿ-ների գերծանրաբեռնումը մասնակցության բազմաթիվ հարցումներով, ռեսուրսների անբավարարությունը

Մի քանի մարմիններից կազմված մեխանիզմները կարող են մասնակցության այնպիսի մեծաթիվ հարցումներ ուղարկել, որ սուղ ռեսուրսներ ունեցող փոքր ՅԿ-ները չկարողանան արձագանքել: Ուստի, տարբեր իրավիճակներում ՅԿ-ների մասնակցությունը թուլացնում է մասնագիտական աշխատանքի որակը և մեխանիզմի արդյունավետությունը, ինչի մասին է վկայում, մասնավորապես, հարցազրույցների մասնակիցներից մեկի հայտնած հետևյալ միտքը.

«Փորձագիտական գիտելիք ունեցող ՅԿ-ների լայն շրջանակ գոյություն ունի, որոնք բոլորը նույն խնդիրն ունեն... Նրանք չունեն բավարար ռեսուրսներ և ... երբեմն ասում են, որ գերզբաղված են, այսինքն՝ այնքան մեծ թվով հարցումներ են ստանում, որ պարզապես չեն հասցնում արձագանքել»:

Ուստի, հարցազրույցների շրջանակում մեր գրուցակիցներն ընդգծեցին, որ անհրաժեշտ է համակարգող մեխանիզմ ստեղծելիս հաշվի առնել ՅԿ-ների ունեցած ռեսուրսները: Դա նշանակում է, որ պետք է մանրակրկիտ վերլուծությամբ պարզել, թե որ տեսակի մարմինների աշխատանքի մեջ ՅԿ-ների մասնակցությունը կարող է իսկապես նպաստել գենդերով պայմանավորված բռնության դեմ պայքարի ավելի լավ միջոցառումների և ռազմավարությունների մշակմանը: Առաջարկվել է նաև ֆինանսական պլանավորման մեջ հաշվի առնել գործուղման ծախսերի հատուցումը:

Քաղաքականության ձևավորման վրա ազդելու սահմանափակ հնարավորությունը

ՅԿ-ների ներկայացուցիչների կողմից առավել հաճախ հնչեցված քննադատությունն այն է, որ նրանք բավարար ազդեցություն չունեն պետական քաղաքականության ձևավորման վրա: Դա անգամ բնութագրվեց որպես «կեղծ մասնակցություն»: Հարցազրույցների մասնակիցները նշեցին, որ իրենք հայտնում են կարծիքներ, որոնք որևէ ազդեցություն չեն ունենում: Նրանք նշեցին, որ թեպետ իրենցից խնդրում են մեկնաբանություններ օրենսդրական նախագծերի կամ ազգային ռազմավարությունների կամ գործողությունների ծրագրերի վերաբերյալ, հիմնական սկզբունքների և միջոցառումների վերջնական ընտրությունն այլ կերպ և այլուր է տեղի ունենում՝ փակ դռների հետևում, զուտ քաղաքական տրամաբանությամբ, այլ ոչ՝ մասնագետների դատողությունների հիման վրա:

«Այո, քաղաքացիական հասարակության ցանցը կարող է որոշակի առաջարկ ներկայացնել և ինչ-որ բան որոշել, բայց վերջին հաշվով որոշումը կայացնում է չգիտես ով, և մենք դրա վրա որևէ ազդեցություն չենք ունենում: Դա ավելի շատ նման է կոչի կամ հայտարարության, որը բացարձակապես որևէ նշանակություն չունի»:

Ազգային համակարգող մեխանիզմների հաշվետվողականության պակասը

Մեխանիզմի ներսում կայացվող որոշումների վրա ՅԿ-ների ունեցած սահմանափակ ազդեցությունն ինչ-որ առումով կապված է գենդերով պայմանավորված բռնության հետ կապված միջոցառումների համար պետության ունեցած պարտավորությունների հետ: Հանդիպելով նման սահմանափակումների՝ ՅԿ-ներն առնվազն հաշվետու գործելակերպ են պահանջում իրենց պետական գործընկերներից: Ինչպես պարզ է դառնում հետևյալ մեջբերումից, դա դեռևս քննարկվում է պետական և ոչ պետական սուբյեկտների միջև.

«Մենք դա էինք ջատագովում, սակայն նրանք դեռևս չեն ընդունել, որ իրենք պետք է քաղաքացիական հասարակության ցանցին հաշվետու լինեն ռազմավարության իրագործման մասով... Ի նկատի ունեմ՝ ապահովել կառավարության կողմից իր պարտավորությունների կատարումը և երաշխավորել քաղաքացիական հասարակության նկատմամբ կառավարության հաշվետվողականությունը»:

5. Եզրակացություններ

Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը Մասնակիցներից պահանջում է ստեղծել համապարփակ համակարգող մեխանիզմ, որը պատասխանատու կլինի կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի պետական միջոցառումների իրագործման, համակարգման, գնահատման և մոնիթորինգի համար: Պահանջները բազմազան և ծավալուն են հատկապես նշված չորս գործառույթներից վերջին երկուսի՝ գնահատման և մոնիթորինգի մասով: Համակարգելու պարտավորությունն համահունչ է մարդու իրավունքների այլ կոնվենցիաներով նախատեսված պարտավորություններին, և թեպետ այլ պայմանագրեր ներառում են հիմնարար պահանջներ հաշվետվությունների կամ մոնիթորինգի վերաբերյալ, տվյալների հավաքագրման վերաբերյալ դրանց պահանջները նույնչափ կոնկրետ կամ հեռահար չեն, որքան Ստամբուլի կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով նախատեսվածները:

Թեպետ սույն ուսումնասիրությունը ժամկետների պատճառով սահմանափակվել է միայն մի քանի պետությունների որոշ առանձնահատկություններով, ուսումնասիրությամբ պարզ է դարձել, որ հիմնավորապես տարբեր մոտեցումներ են որդեգրվում 10-րդ հոդվածով և մարդու իրավունքների վերաբերյալ ՄԱԿ-ի կամ Եվրոպայի խորհրդի այլ պայմանագրերով սահմանված համանման պարտավորությունների կատարման նկատմամբ: Ընտրված կառույցների միջոցով 10-րդ հոդվածի պահանջների կատարման աստիճանը գնահատում է GREVIO-ն: Այստեղ ներկայացված օրինակների ուսումնասիրությունից, սակայն, պարզ է դառնում, որ Ստամբուլի կոնվենցիայի մասնակից պետություններն արդեն իսկ հարուստ փորձ են կուտակել կառույցները ձևավորելու և կայացնելու հարցում: 3-րդ և 4-րդ բաժիններում փորձ է արվում ամփոփել այդ փորձը: Դրանից գատ, պարտավորությունների կատարման համար անհրաժեշտ առաջարկներ և աջակցություն կարելի է գտնել նաև գենդերով պայմանավորված բռնության մասին տվյալների հավաքագրման վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի հրապարակած այլ ուսումնասիրություններում,³³ որոնք անդրադառնում են նաև մոնիթորինգի պահանջներին և քաղաքական գործընթացների մեջ քաղաքացիական հասարակության մասնակցության հետ կապված՝ մարդու իրավունքների այլ պահանջներին:³⁴

10-րդ հոդվածի իրագործման գործընթացի սկզբում ցանկալի է հստակեցնել և/կամ կիրառել մի քանի կարևոր սկզբունքներ, որոնք պայմանավորում են ցանկացած մեխանիզմի հիմնարար տարրերը և կարող են հայեցակարգ ձևավորել դրա կառուցվածքի մանրամասները որոշելու համար:

Համակարգող մեխանիզմի մանդատը

Ստամբուլի կոնվենցիայում հստակորեն սահմանվում է, որ ձեռնարկվող միջոցառումներն առաջին հերթին պետք է ուղղված լինեն ընդդեմ կանանց նկատմամբ բռնությանը՝ ներառյալ ընտանեկան բռնության: Ընտանեկան բռնության հետևանքով տուժող այլ խմբերի, օրինակ՝ տղամարդկանց և տղաներին նույնպես մեխանիզմի գործունեության շրջանակի մեջ ընդգրկելու հարցը պետք է որոշեն Կոնվենցիայի մասնակից պետությունները, քանի որ Կոնվենցիան ոչ թե պարտադրում, այլ՝ զուտ քաջալերում է նրանց ներառումը (տե՛ս 2-րդ բաժինը):

³³ Տե՛ս Էջատակի 30-րդ ծանոթագրությունը:

³⁴ Տե՛ս Էջատակի 32-րդ ծանոթագրությունը:

Համակարգումը և իրագործումը

Ինչ վերաբերում է համակարգման պարտավորությանը, ապա Ստամբուլի կոնվենցիայի բացատրական զեկույցի մեջ նշված է, որ համակարգող մեխանիզմի կողմից կատարվող գործառույթների նպատակն է ապահովել «կառավարության բոլոր գերատեսչությունների և բոլոր ոլորտների համահունչ գործունեությունը», «բոլոր նոր քաղաքականությունների փաստացի իրագործումը» և ձեռնարկվող միջոցառումների «համակարգվածությունը»:

Տարբեր պետություններում համակարգող մեխանիզմների ստեղծման փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ կան որոշ նմանություններ: Դրանք վկայում են այն մասին, որ դաշնային կառուցվածք ունեցող պետություններում բոլոր մարմինների արդյունավետ համակարգման համար անհրաժեշտ է համակարգող մարմիններ ստեղծել բոլոր մակարդակներում: Արդյունավետ լինելու համար անհրաժեշտ է նաև, որպեսզի կենտրոնական կառույցի դերում հանդես եկող մարմինն համարժեք ֆինանսավորում ստանա, ունենա արհեստավարժության բարձր մակարդակ և իր իրավունքները և պարտավորությունները սահմանող օրենսդրական հիմքեր, ինչպես նաև սեփական բյուջե:

Ակնհայտ է դարձել նաև, որ որպեսզի համակարգման գործառույթն իսկապես ազդի միջոցառումների իրագործման վրա, գործառույթը պետք է վարչական բարձր մակարդակի վերապահվի, իսկ խնդրո առարկան ներառվի քաղաքական որոշումներ կայացնող կառույցների մանդատի մեջ (տե՛ս 4.1 բաժինը):

Մոնիթորինգը և գնահատումը

Ինչ վերաբերում է մոնիթորինգին և գնահատմանը, ապա մեխանիզմի կառուցվածքի և ֆինանսավորման համար էական նշանակություն ունեն հետևյալ հիմնարար հարցադրումները (տե՛ս 4.2 բաժինը):

(1) Արդյո՞ք մոնիթորինգը և գնահատումն ամբողջությամբ կատարվելու են պետական համակարգի ներսում, թե՞ գործադիրից անկախ արտաքին կառույցներն են կատարելու կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի միջոցառումների արդյունքների և հաջողության գնահատումը և մոնիթորինգը: Մարդու իրավունքների այլ միջազգային պայմանագրերի ներքո, ինչպիսիք են օրինակ Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիան կամ Խոշտանգման դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիան, պետական միջոցառումների մոնիթորինգի սովորաբար հանձնարարվում է պետական համակարգից դուրս գործող կառույցների: Սույն ուսումնասիրության շրջանակում դիտարկված որոշ պետություններ նույն մոտեցումն են որդեգրել նաև Ստամբուլի կոնվենցիայով նախատեսված համապատասխան պարտավորությունների նկատմամբ:

(2) Արդյո՞ք արտաքին մոնիթորինգը պետք է ապահովել՝ պայմանագրերը կնքելով յուրաքանչյուր դեպքի համար առանձին, թե՞ պետք է ստեղծել ինստիտուցիոնալ համակարգ՝ այդ գործառույթները պատվիրակելով անկախ ինստիտուտների, համալսարանների կամ իրավապաշտպան կառույցների: Ցանկացած պարագայում կարևոր է ապահովել, որպեսզի մանդատը տվող պետական մարմինը չազդի եզրակացությունների ձևակերպման և ներկայացման վրա:

(3) Հակառակ պարագայում՝ արդյո՞ք մոնիթորինգը և գնահատումը պետք է կենտրոնական մակարդակում ղեկավարվեն համակարգող մարմնի կողմից:

(4) Արդյո՞ք կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի տվյալները և եզրակացությունները պետք է ամբողջացնել և հրապարակել կանոնավոր հաշվետվությունների տեսքով:

(5) Արդյո՞ք քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտների, օրինակ՝ աջակցող մասնագիտական ծառայությունների, գիտական փորձագետների և ազգային իրավապաշտպան կառույցների դերը պետք է լինի տեղեկատվության տրամադրումը թե՛ նրանք պետք է որպես գործընկերներ ներգրավվեն մոնիթորինգի և գնահատման մեջ: Այս հարցն առաջ է քաշվում այն համատեքստում, թե ինչպիսին պետք է լինի մասնակցությունն համակարգող մեխանիզմի աշխատանքին:

Ինչպե՞ս է ընկալվում մասնակցությունը

Ցանկալի է գործընթացի սկզբից և եթ ուրոշել, թե ինչպես է պետք ընկալել մասնակցությունը՝ որպես մեխանիզմի կարևորագույն սկզբունք: Այդ հասկացության սահմանումը կազդի (i) մեխանիզմի բոլոր չորս գործառնությունների վրա, (ii) մեխանիզմի պլանավորման և իրագործման տարբեր փուլերի վրա, և (iii) մեխանիզմի աշխատանքում գենդերով պայմանավորված բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի առանձին միջոցառումների մշակման տարբեր փուլերի վրա: Ստամբուլի կոնվենցիան այս առումով կոնկրետ պահանջներ չի սահմանում, սակայն բացատրական զեկույցում նշվում է գործընկերային ներգրավման գաղափարի մասին, որը պետք է ընկալել որպես մասնակցության բարձր աստիճան: Ըստ այդմ, պետությունների մեծ մասը քաղաքացիական հասարակության սուբյեկտներին հաճախ ներգրավում են համակարգող մեխանիզմի կամ դրա կազմում գործող առանձին մարմինների մեջ: Այնուամենայնիվ, պարզ է դարձել, որ մասնակցության մակարդակի (տեղեկատվություն, խորհրդակցություն, երկխոսություն կամ գործընկերություն) հարցը³⁵ լիարժեքորեն չի ուսումնասիրվել և հասկանալի չի դարձել մասնակիցների համար: Դա կարող է ազդել, օրինակ, քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների ընտրության, տեղեկատվության հոսքի, օրակարգի սահմանման, համագործակցության կառուցվածքի ընտրության կամ պետության և քաղաքացիական հասարակության իրավունքների և պարտականությունների սահմանման վրա (տե՛ս 4.3 բաժինը):

35 Տե՛ս Էջատակի 33-րդ ծանոթագրությունը:

Հավելվածներ

1.1 Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված ազգային համակարգող մեխանիզմների անունից հարցաշարին պատասխանողները Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում

Անդորրա. Ընտանեկան բռնության կանխարգելման և գենդերի ազգային հանձնաժողով (CONPVG, տեխնիկական աջակցություն է ստանում Սոցիալական հարցերի նախարարությունից, Արդարադատության և ներքին գործերի նախարարությունից, Առողջապահության նախարարությունից և Կրթության նախարարությունից):

Ավստրիա. Կանանց բռնությունից պաշտպանության միջնախարարական աշխատանքային խումբ և Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերով ազգային համակարգող գործակալություն (երկուսն էլ՝ Կանանց հարցերի և առողջության դաշնային նախարարության հովանու ներքո):

Բելգիա. Տղամարդկանց և կանանց հավասարության ինստիտուտ:

Դանիա. Գենդերային հավասարության դեպարտամենտ (Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարություն) և Ինտեգրման քաղաքականության բաժին (Ներգաղթի, ինտեգրման և բնակարանային ապահովման նախարարություն):

Իտալիա. Հավասար հնարավորությունների դեպարտամենտ (Իտալիայի նախարարների խորհրդի նախագահություն):

Պորտուգալիա. Պորտուգալիայի մարդու իրավունքների ազգային հանձնաժողով (PNHRC, գործում է Արտաքին գործերի նախարարությանը կից):

Սերբիա. Գենդերային հավասարության համակարգող մարմին՝ Փոխվարչապետի գլխավորությամբ:

Շվեդիա. Գենդերային հավասարության բաժին (Առողջության և սոցիալական ծառայությունների նախարարություն):

1.2 Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով և մարդու իրավունքների այլ պայմանագրերով նախատեսված ազգային համակարգող մեխանիզմների անունից հարցազրույցներին մասնակցող անձինք

Սերբիա

- Գենդերային հավասարության բաժին (Աշխատանքի, զբաղվածության, վետերանների, սոցիալական հարցերի նախարարություն, Փոխվարչապետի կողմից ղեկավարվող՝ Գենդերային հավասարության համակարգող մարմնի անդամ)
- Կանանց ինքնավար կենտրոն ՅԿ, Բելգրադ

Իսպանիա

- Գենդերով պայմանավորված բռնության և ընտանեկան բռնության հարցերով կառավարական պատվիրակություն (Առողջության և սոցիալական հարցերի նախարարություն)
- Իսպանիայի դատական համակարգի ընդհանուր խորհրդի դիտակետտրոն (Արդարադատության նախարարություն)
- Fundacio n Mujeres ՅԿ

Շվեդիա

- Գենդերային հավասարության բաժին (Առողջության և սոցիալական ծառայությունների նախարարություն)
- Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության մասին գիտելիքի ազգային կենտրոն

Ֆինլանդիա

- Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի ազգային համակարգող (Ներքին գործերի նախարարություն)
- Տուժողների աջակցման ֆիննական RIKU ՅԿ

Գերմանիա

- Միջնախարարական աշխատանքային խումբ Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերի դաշնային հանձնակատարի աշխատակազմում (Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն)
- Netzwerk Artikel 3 e.V., քաղաքացիական հասարակության ցանց

Աղյուսակ 1. Լիազորված մարմինները Ստամբուլի կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված ազգային համակարգող մեխանիզմների կազմում (հարցաշարի պատասխանները)

Պետություն	Համակարգում	Իրագործում	Մոնիթորինգ	Փնտհատում
Աստորրա	<p>Ընտանեկան բռնության կանխարգելման և գենդերի ազգային հանձնաժողով (Սոցիալական հարցերի նախարարություն, Արդարադատության և ներքին գործերի նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Կրթության նախարարություն)</p>	<p>Սոցիալական հարցերի նախարարություն, Արդարադատության և ներքին գործերի նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Կրթության նախարարություն</p>	<p>Սոցիալական հարցերի նախարարություն, Արդարադատության և ներքին գործերի նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Կրթության նախարարություն</p>	<p>Սոցիալական հարցերի նախարարություն, Արդարադատության և ներքին գործերի նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Կրթության նախարարություն</p>
Ավստրիա	<p>Ավստրիա Կանանց բռնությունից պաշտպանության միջնախարարական աշխատանքային խումբ (IMAG. Կանանց և կրթության նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն, Արդարադատության նախարարություն, Առողջության նախարարություն, Ընտանեկան հարցերի և երիտասարդության նախարարություն, Աշխատանքի նախարարություն, Սոցիալական հարցերի և սպառողների պաշտպանության նախարարություն, Եվրոպական հարցերի, ինտեգրման և արտաքին հարաբերությունների նախարարություն) և Կանանց նկատմամբ բռնության հարցերով ազգային համակարգող գործակալություն</p>	<p>IMAG, ՀԿ-ներ և ինստիտուտներ</p>	<p>IMAG</p>	<p>IMAG, ՀԿ-ներ և ինստիտուտներ</p>

Պետություն	Համակարգում	Իրագործում	Մոնիթորինգ	Փաստաթուղթ
Բելգիա	Տղամարդկանց և կանանց հավասարության ինստիտուտ	Հավասարության ինստիտուտ և միջերատեչական խումբ (IDG. ռաշնային, շոջանային և համայնքային մակարդակների վարչական սուբյեկտներ)	Հավասարության ինստիտուտ և IDG	Հավասարության ինստիտուտ և IDG
Դանիա	Գենդերային հավասարության դեպարտամենտ (Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարություն) և Ինտեգրման բաղադրականության բաժին (Ներգաղթի, ինտեգրման և բնակարանային ապահովման նախարարություն)	Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարություն (ԳԱԾ 1, Ընտանիքում և մերձավոր հարաբերություններում բնության դեմ պայքարի միջոցառումներ)	Գենդերային հավասարության դեպարտամենտ (Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարություն), ԳԱԾ 1-ի համար Ներգաղթի, ինտեգրման և բնակարանային ապահովման նախարարություն, Դանիայի միջազգային հավաքագրման և ինտեգրման գործակալություն, ԳԱԾ 2-ի համար	Գենդերային հավասարության դեպարտամենտ (Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարություն), ԳԱԾ 1-ի համար Դանիայի միջազգային հավաքագրման և ինտեգրման գործակալություն, ԳԱԾ 2-ի համար

Պետություն	Համակարգում	Իրագործում	Մոնիթորինգ	Փակհատում
Իտալիա	Հավասար հնարավորությունների խորհրդի ղեկավարամենտ (Իտալիայի նախարարների խորհրդի նախագահություն)	Բռնության ազգային դիտակներ (Հավասար հնարավորությունների ղեկավարամենտ) ՉԱԾ-ի մասով	տվյալներ չկան	տվյալներ չկան
Պորտուգալիա	Պորտուգալիայի մարդու իրավունքների ազգային հանձնաժողով (PNHRC, Ալտաբին գործերի նախարարություն)	Քաղաքացիության և գենդերային հավասարության հանձնաժողով (CIG)	PNHRC	CIG
Սերբիա	Գենդերային հավասարության համակարգող մարմին (Փոխվարչապետ)	տվյալներ չկան	Հավասարության անկախ հանձնակատար	տվյալներ չկան
Իսպանիա	Գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերով կառավարական պատվիրակություն (Առողջության և սոցիալական ծառայությունների և հավասարության նախարարություն)	տվյալներ չկան	Գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերով կառավարական պատվիրակություն	Գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերով կառավարական պատվիրակություն

Պետություն	Համակարգում	Իրագործում	Մոնիթորինգ	Գնահատում
Շվեդիա	Կառավարության աշխատակազմ (միջնախարարական մարմին) և 3 հիմնական նախարարություններ, կոմսությունների վարչական խորհուրդներ (տարածքային համակարգում), Կանանց նկատմամբ տղամարդկանց բռնության վերաբերյալ գիտելիքի ազգային կենտրոն, Օյստերգյոթլանդի կոմսության վարչական խորհուրդ (ազգային գերատեսչությունների համակարգում)	Նախարարություններ, կոմսությունների վարչական խորհուրդներ, Շվեդիայի SԻՍ-երի և շրջանների միություն	Նախարարություններ	Շվեդիայի հանցագործությունների կանխարգելման ազգային խորհուրդ և Վռոնջուբյան և բարձրության ազգային խորհուրդ և այլ կառույցներ

Աղյուսակ 2. Համակարգող մեխանիզմների աշխատակազմը և բյուջեն (հարցաշարի պատասխանները)

Պետություն	Գործառույթ(ներ)	Աշխատակազմ	Բյուջե
Անդորրա	Համակարգում, իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում	Ընտանեկան բռնության կանխարգելման և գենդերի ազգային հանձնաժողով (CONPVG). մասնագիտական սոցիալական ծառայություններ, առողջություն, աշխատանք, արդարադատություն, ռստիկանություն, քաղաքական հավասարություն: 40 ժամ տևող աշխատանքային շաբաթ:	տվյալներ չկան
Ավստրիա	Համակարգում, իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում	<ul style="list-style-type: none"> ● Համակարգում. 4 լրիվ դրույթով աշխատող (IMAG և Ազգային համակարգող գործակալություն) ● Իրագործում, գնահատում, մոնիթորինգ. տվյալներ չկան 	տվյալներ չկան
Բելգիա	Համակարգում, իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում	<ul style="list-style-type: none"> ● Համակարգում. 2 աշխատող (IEWM) ● Իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում. 5 աշխատող (միջգերատեսչական խմբի աջակցմամբ) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Համակարգում: EUR 72,000 Իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում. ● տվյալներ չկան

Պետություն	Գործառույթ(ներ)	Աշխատակազմ	Բյուջե
Դանիա	<ul style="list-style-type: none"> Չամակարգում, իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում. ԳԱՃ1 կամ Շնտանիքում և մերձավոր հարաբերություններում բռնության դեմ պայքարի միջոցառումներ Չամակարգում, իրագործում, մոնիթորինգ, գնահատում. ԳԱՃ2, Պատվի հետ կապված կոնֆլիկտների դեմ պայքարի ազգային ռազմավարություն 	<ul style="list-style-type: none"> Չամակարգում և իրագործում, ԳԱՃ1. 1 աշխատող լրիվ դրույթով, 2 աշխատող ոչ լրիվ դրույթով (Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարություն) Մոնիթորինգ և գնահատում, ԳԱՃ1. իրագործվում է Երեխաների, կրթության և գենդերային հավասարության նախարարության Գենդերային հավասարության վարչության կողմից (աշխատողների թիվը հստակեցված չէ) Չամակարգում և իրագործում, ԳԱՃ2. 2 աշխատող Մոնիթորինգ, ԳԱՃ2. իրագործվում է Ներգաղթի, ինտեգրման և բնակարանային ապահովման նախարարության և Դանիայի միջազգային հավաքագրման և ինտեգրման գործակալության կողմից 	<ul style="list-style-type: none"> Շնտանիքում բյուջեն՝ 1.1 միլիոն դանիական կրոն (համակարգման բյուջեն հստակեցված չէ) Տվյալներ չկան ԳԱՃ2-ի համար
Ֆինլանդիա	Չամակարգում	1 աշխատող	EUR 60,000
Իտալիա	Չամակարգում	տվյալներ չկան	տվյալներ չկան

Պետություն	Գործառնություն(ներ)	Աշխատակազմ	Բյուջե
Պորտուգալիա	Համակարգում և մոնիթորինգ Իրագործում և գնահատում	2 հանձնաժողովի ղեկավար, 7 բաժնի պետ, 23 ծրագրային պատասխանատու, 15 վարչական օգնական, 2 համակարգչային օգնական	Ֆինանսավորվում է կառավարության այն անդամների (նախարարների) բյուջեներից, ովքեր Հանձնաժողովի անդամներ են 4.112.431€
Սերբիա	Համակարգում	Առանց լրացուցիչ աշխատողների	Բյուջե չկա
Իսպանիա	Համակարգում, գնահատում և մոնիթորինգ	Համակարգում, գնահատում և մոնիթորինգ. մոտ 30 աշխատող (Գենդերով պայմանավորված բռնության հարցերով կառավարական պատվիրակություն)	EUR 26 միլիոն
Շվեդիա	Համակարգում	<ul style="list-style-type: none"> ● Համակարգումը կառավարական մակարդակում. մոտ 6-10 աշխատողները նախարարությունների ներկայացուցիչներ Վարչական խորհուրդ և Տղամարկանց բռնության մասին գիտելիքի ազգային կենտրոն. համակարգման համար հատուկ բյուջե չկա ● Կոմսության մակարդակ. մոտ 2 աշխատող 2 1 կոմսություններից յուրաքանչյուրի համար 	<ul style="list-style-type: none"> ● Կառավարական մակարդակ. տվյալներ չկան ● Միջգերատեսչական մակարդակ. տվյալներ չկան ● Կոմսության մակարդակ. տվյալներ չկան, ընդհանուր բյուջեն (ներառյալ համակարգումը). EUR 2.3 միլիոն

Օգտագործված գրականության ցանկ

Council of Europe (2009), Civil Participation in the Decision-Making Process, The Code of good Practice.

Government Offices of Sweden (2014), Greater Protection against Forced Marriage and Child Marriage, Fact Sheet.

Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (2015), Report concerning the implementation Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Finland, GRETA first evaluation round report.

Krizsan A. and Pap E. (2016), Implementing a Comprehensive and Co-ordinated approach. An assessment of Poland's response to prevent and combat gender-based violence, Council of Europe (editor).

Allen N. E. (2006), "An Examination of the Effectiveness of Domestic Violence Coordination Councils", Violence Against Women, Volume 12 Number 1, pages 46-67.

Office of the High Commissioner for Human Rights (2016), Expert Workshop on the Right to Participate in Public Affairs.

Swedish Government (2015), Policy objectives and a new government agency.

Swedish Ministry of Health and Social Affairs (2015), Policy objectives and a new government agency - effective governance of Swedish gender equality policy.

Ruuskanen E. and Aromaa, K. (2008), Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe member states, Council of Europe (Editor).

www.coe.int